

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Dynamika změn struktury absolventů VŠ v ČR

Bc. Hana Kučerová

Diplomová práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Hana Kučerová**
Osobní číslo: **E17511**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Ekonomika a management podniku**
Název tématu: **Dynamika změn struktury absolventů VŠ v ČR**
Zadávající katedra: **Ústav podnikové ekonomiky a managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

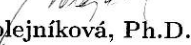
Cílem práce bude analýza nabídky práce absolventů VŠ. Práce se zaměří zejména na změny v profesní struktuře absolventů vysokých škol v období uplynulých 10-15 let. Předmětem analýzy bude dále uplatnitelnost absolventů VŠ na trhu práce v ČR s ohledem na probíhající změny ve struktuře národního hospodářství a měnící se požadavky zaměstnavatelů na znalosti, dovednosti a schopnosti vysokoškolsky kvalifikované pracovní síly.

Osnova:

- Nezaměstnanost mladých lidí.
- Vývoj vzdělanostní a oborové struktury absolventů VŠ.
- Komparativní analýza studijní neúspěšnosti.
- Reorganizace vzdělání ve vztahu k aktuálním potřebám trhu práce.
- Shrnutí a návrhy opatření pro rozvoj vysokého školství.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BROŽOVÁ, D. Kapitoly z ekonomie trhů práce. 1 vydání. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1120-7.
ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>.
GÄRTNER, M. Macroeconomics. 2nd ed. Harlow: Pearson Education, 2006. ISBN 0-273-70460-5.
INFOABSOLVENT. Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce. [online]. 2018 [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <http://infoabsolvent.cz/>.
KOTÝNKOVÁ, M. Trh práce na přelomu tisíciletí. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1149-5.
MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. 2018 [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/>.
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. 2018 [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **3. září 2018**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2019**

doc. Ing. Romana Procházková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. září 2018

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 8. dubna 2019

Bc. Hana Kučerová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní doc. Ing. Jolaně Volejníkové, Ph.D. za její čas, odborné vedení a vstřícný přístup.

ANOTACE

Práce, jak již její název vypovídá „Dynamika změn struktury absolventů VŠ v ČR“, se zabývá analýzou nabídky práce absolventů VŠ, zejména změnami v jejich profesní struktuře za uplynulých 10-15 let. Předmětem analýzy bude dále porovnat tyto změny s probíhajícími změnami ve struktuře národního hospodářství. Pro zpracování tématu bude sestavena analýza současných potřeb trhu práce a analýza změn struktury absolventů VŠ. Zjištěné výsledky budou dále využity v komparativní analýze studijní neúspěšnosti a v závěrečném shrnutí problematiky uplatnitelnosti vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva na trhu práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Nezaměstnanost, absolvent, trh práce, dynamika, vysoká škola, národní hospodářství, požadavky, zaměstnavatel

TITLE

Changes dynamics of the university graduates structure in the Czech Republic

ANNOTATION

The work, as its name suggests, "Changes dynamics of the university graduates structure in the Czech Republic" deals with the analysis of the job offer of university graduates, especially with changes in their professional structure over the past 10-15 years. The subject of analysis will further compare these changes with the ongoing changes in the structure of the national economy. For this theme will be elaborated the analysis of current labor market needs and analysis of changes in the structure of university graduates. The results will be further used in the comparative analysis of university graduate failure and in the final summary of the applicability of the university educated population in the labor market.

KEYWORDS

Unemployment, graduate, labor market, dynamics, college, national economy, requirements, employer

OBSAH

Seznam grafů	8
Seznam tabulek	9
Seznam zkratk	10
Úvod	11
1 Absolvent VŠ	13
1.1 Vymezení pojmu absolvent.....	13
1.2 Analýza změn struktury absolventů VŠ.....	13
1.2.1 Absolventi VŠ a VOŠ	13
1.2.2 Struktura absolventů VŠ podle státní příslušnosti	14
1.2.3 Struktura absolventů VŠ podle formy studia	15
1.2.4 Struktura absolventů VŠ podle studijního programu.....	15
1.2.5 Struktura absolventů VŠ podle oboru	16
1.2.6 Shrnutí.....	17
2 Neúspěšnost absolventů VŠ	18
2.1 Informace o neúspěšnosti absolventů VŠ	18
2.2 Komparativní analýza neúspěšnosti absolventů VŠ	20
2.2.1 Neúspěšnost absolventů VŠ podle studijního programu	21
2.2.2 Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru.....	33
2.2.3 Shrnutí.....	40
3 Trh práce	42
3.1 Situace na trhu práce	42
3.2 Analýza trhu práce	43
3.2.1 Vývoj počtu VPM evidovaných ÚP	43
3.2.2 Vzdělanostní struktura VPM.....	44
3.2.3 Struktura VPM podle zaměstnání	45
3.2.4 Budoucnost trhu práce	46
3.2.5 Shrnutí potřeb trhu práce	48
4 Nezaměstnanost absolventů VŠ	50
4.1 Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů VŠ	50
4.2 Nezaměstnanost absolventů VŠ podle oboru.....	52
4.3 Shrnutí.....	53
5 Závěry a návrhy opatření	54
5.1 Shrnutí problematiky uplatnitelnosti absolventů VŠ	54
5.2 Návrhy opatření pro rozvoj vysokého školství	56
5.3 Situace absolventů v Pardubickém kraji	60
5.3.1 Univerzita Pardubice.....	62
Závěr	66
Použitá literatura	69

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Počet absolventů VŠ a VOŠ	14
Graf 2: Struktura absolventů VŠ podle státní příslušnosti	14
Graf 3: Struktura absolventů VŠ podle formy studia	15
Graf 4: Struktura absolventů VŠ podle studijního programu.....	16
Graf 5: Struktura absolventů VŠ podle oboru	16
Graf 6: Neúspěšnost absolventů VŠ – bakalářský studijní program.....	22
Graf 7: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – bakalář.....	23
Graf 8: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský studijní program.....	25
Graf 9: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – magister.....	26
Graf 10: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský navazující program.....	28
Graf 11: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – magistr navazující.....	29
Graf 12: Neúspěšnost absolventů VŠ – doktorský studijní program	31
Graf 13: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – doktorský program	32
Graf 14: Vývoj počtu volných míst v letech 1991-2018	44
Graf 15: Míra nezaměstnanosti absolventů VŠ v ČR v letech 2002 – 2017.....	51
Graf 16: Míra nezaměstnanosti absolventů VŠ v ČR podle oboru	53
Graf 17: Míra nezaměstnanosti absolventů v krajském pohledu v dubnu.....	61

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Neúspěšnost absolventů VŠ – bakalářský studijní program	21
Tabulka 2: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – bakalářský studijní program	23
Tabulka 3: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský studijní program	24
Tabulka 4: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – magisterský studijní program	25
Tabulka 5: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský navazující studijní program.....	27
Tabulka 6: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – magisterský navazující.....	29
Tabulka 7: Neúspěšnost absolventů VŠ – doktorský studijní program	30
Tabulka 8: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – doktorský studijní program.....	32
Tabulka 9: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – bakalářský studijní program.....	34
Tabulka 10: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – magisterský studijní program.....	35
Tabulka 11: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – magisterský navazující studijní	37
Tabulka 12: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – doktorský studijní program	39
Tabulka 13: Neúspěšnost studia na VŠ	40
Tabulka 14: Vzdělanostní struktura VPM k 31.12 2018.....	45
Tabulka 15: Struktura VPM podle zaměstnání k 31.12 2018	46
Tabulka 16: Základní informace zveřejněné ÚP k 31. 12. 2018.....	49
Tabulka 17: Celková nezaměstnanost v Pardubickém kraji v dubnu 2018.....	60
Tabulka 18: VMP evidovaná na úřadech práce v Pardubickém kraji	60
Tabulka 19: VMP vhodná pro absolventy evidovaná na úřadech práce	61
Tabulka 20: Míra nezaměstnanosti absolventů v Pardubickém kraji.....	62
Tabulka 21: Počet absolventů a počet nezaměstnaných absolventů v Pardubickém kraji.....	62
Tabulka 22: Absolventi UPCE za všechny typy studijních programů v roce 2017	63
Tabulka 23: Dotazníkové šetření FES	63
Tabulka 24: Dotazníkové šetření FES	64
Tabulka 25: Dotazníkové šetření FES	64
Tabulka 26: Dotazníkové šetření FES	65
Tabulka 27: Dotazníkové šetření FES	65

SEZNAM ZKRATEK

NOZV – Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělání Národního vzdělávacího fondu

PŘEKVAP – Předvídání vývoje trhu práce a zkvalitňování výstupů tohoto předvídání

HEDOCE – Higher education dropout and completion in Europe

ARWU – Academic Ranking of World Universities

ILO – International Labour Organization

ISCO – International Standard Classification of Occupations

EUROSTAT – Statistický úřad Evropského společenství

SIMS – Sdružené informace z matrik studentů

IT – informační a komunikační technologie

NÚV – Národní ústav vzdělávání

FDV – Fond dalšího vzdělávání

HDP – Hrubý domácí produkt

DPP – Dohoda o provedení práce

DPČ – Dohoda o pracovní činnosti

MŠMT – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

EAO – ekonomicky aktivní obyvatelstvo

UPCE – Univerzita Pardubice

FES – Fakulta ekonomicko-správní

ČR – Česká republika

EU – Evropská Unie

VŠ – Vysoká škola

ÚP – Úřad práce

VOŠ – Vyšší odborná škola

ÚSO – Úplné střední odborné vzdělání

ÚSV – Úplné střední vzdělání

ČSÚ – Český statistický úřad

VPM – volná pracovní místa

VM – volná místa

ÚVOD

Mladí lidé po skončení přípravy na povolání patří ve většině vyspělých zemí ke skupině osob nejvíce ohrožených nezaměstnaností. Tato skutečnost znamená nejen neuspokojivé využití potenciálu lidských zdrojů z pohledu společnosti, ale také z pohledu jednotlivce může negativně ovlivnit budování pracovní a životní kariéry. Stále důležitějšími se tak stávají otázky, jaké faktory nejvíce ovlivňují začleňování mladých absolventů do pracovního života a jakými způsoby tento proces lze usnadnit.

V této souvislosti se diskuze ve většině společností zaměřuje na to, jak by příprava na povolání měla vypadat, pokud jde o oborovou a úrovnovou strukturu vzdělávacího systému, jak zajistit větší variabilitu a prostupnost vzdělávacích cest, v jaké míře má počáteční vzdělání kombinovat obecné dovednosti a odborné znalosti, jak by měl fungovat podpůrný informační a poradenský systém a jakým způsobem přiblížit vztah mezi vzděláním a trhem práce a podnítit tak vzájemnou spolupráci škol se zaměstnavateli.

Aby bylo vůbec možné takovéto problémy řešit, je důležité si nejprve odpovědět na otázku: "Jak lze vlastně přechod ze vzdělání do pracovního života definovat?" Odpověď na tuto otázku není jednoznačná a liší se podle vzdělávacího, ekonomického a společenského kontextu. Z makroekonomického hlediska je dokončeno období přechodu v okamžik, kdy míra nezaměstnanosti určité věkové skupiny dosáhne stejné úrovně jako míra nezaměstnanosti dospělých. Z pohledu jednotlivce je pak přechod dokončen v momentě, kdy člověk získá stabilní pracovní místo.

Ve většině moderních společností je vzdělání jasně nejvýznamnějším faktorem předurčujícím úspěch v profesním životě. Zaměstnavatelé si podle něho vybírají pracovníky pro specifické pracovní pozice a jednotlivci do něj naopak investují, aby zlepšili svoje postavení na pracovním trhu. Pro absolventy VŠ platí, že jejich průběh přechodu na trh práce je v poslední době ovlivňován několika zásadními tendencemi. Jde zejména o rostoucí rychlost proměny znalostí vyžadovaných v zaměstnáních, dramatické strukturální změny pracovní síly způsobené zavedením nových technologií, globalizaci hospodářství a společnosti. Z pohledu jednotlivce každopádně ve většině případů přináší vysokoškolské vzdělání jeho absolventům řadu výhod. Prakticky ve všech vyspělých zemích nacházejí vysokoškoláci v porovnání s méně vzdělanými lidmi snadněji uplatnění a jsou tedy méně ohroženi nezaměstnaností. Jejich práce je zpravidla kvalifikovanější a mnohdy i zajímavější. V neposlední řadě za ni dostávají i vyšší odměnu.

Prakticky vše výše zmíněné lze vztáhnout i na situaci vysokoškolského vzdělání a jeho vztahu s trhem práce v ČR za posledních 15 let po vstupu ČR do EU. Demografický pokles, strukturální proměny pracovní síly, expanze terciárního vzdělání a vliv hospodářských cyklů proměňují celkový rozsah a strukturu přechodu absolventů VŠ na pracovní trh. Z toho vyplývající změny mohou vést k vážným problémům, a to jak na straně nabídky, tak i na straně poptávky po pracovní síle.

Diplomová práce, jejíž téma si autorka zvolila, nezahrnuje řešení a analýzu všech výše zmíněných okolností a aspektů vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a uplatněním na trhu práce v ČR. Tato práce bude zaměřena především na aktuální společenský problém, kterým je nesoulad současných potřeb pracovního trhu a strukturálního složení absolventů VŠ v ČR. V rámci zpracování této problematiky bude sestavena analýza potřeb trhu práce a analýza změn struktury absolventů VŠ za uplynulých 10-15 let. Výsledky analýz budou dále použity pro komparativní analýzu neúspěšnosti absolventů VŠ. Závěrem práce bude již samotné shrnutí postavení vysokoškolsky vzdělaných osob na trhu práce, doplněné o zmapování situace mladých lidí a absolventů na pracovním trhu v Pardubickém kraji, konkrétněji pak uplatnění absolventů Univerzity Pardubice.

Cílem práce je analýza nabídky práce absolventů VŠ. Práce se zaměřuje zejména na změny v profesní struktuře absolventů vysokých škol v období uplynulých 10-15 let. Předmětem analýzy je dále uplatnitelnost absolventů VŠ na trhu práce v ČR s ohledem na probíhající změny ve struktuře národního hospodářství a měnící se požadavky zaměstnavatelů na znalosti, dovednosti a schopnosti vysokoškolsky kvalifikované pracovní síly.

1 ABSOLVENT VŠ

Terciární vzdělání přináší svým držitelům nezpochybnitelnou výhodu na trhu práce, absolventi VŠ mnohem snáze nalézají práci a míra jejich nezaměstnanosti je výrazně nižší než míra nezaměstnanosti osob s nižším vzděláním. Přesto však existují rozdíly v nezaměstnanosti absolventů různých oborů a VŠ. Do těchto rozdílů se promítají vlivy, které VŠ nemůže ovlivnit, jako je např. odlišná úroveň regionálních trhů práce, na které absolventi vstupují, nebo dynamicky se měnící požadavky národního hospodářství a zaměstnavatelů.

1.1 Vymezení pojmu absolvent

Absolvent dle zákona o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.) – Zákon o zaměstnanosti pojem absolvent přímo nedefinuje. Vyčleňuje ale uchazeče, kterým je potřebné věnovat zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání, a těmi jsou fyzické osoby, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců. [20]

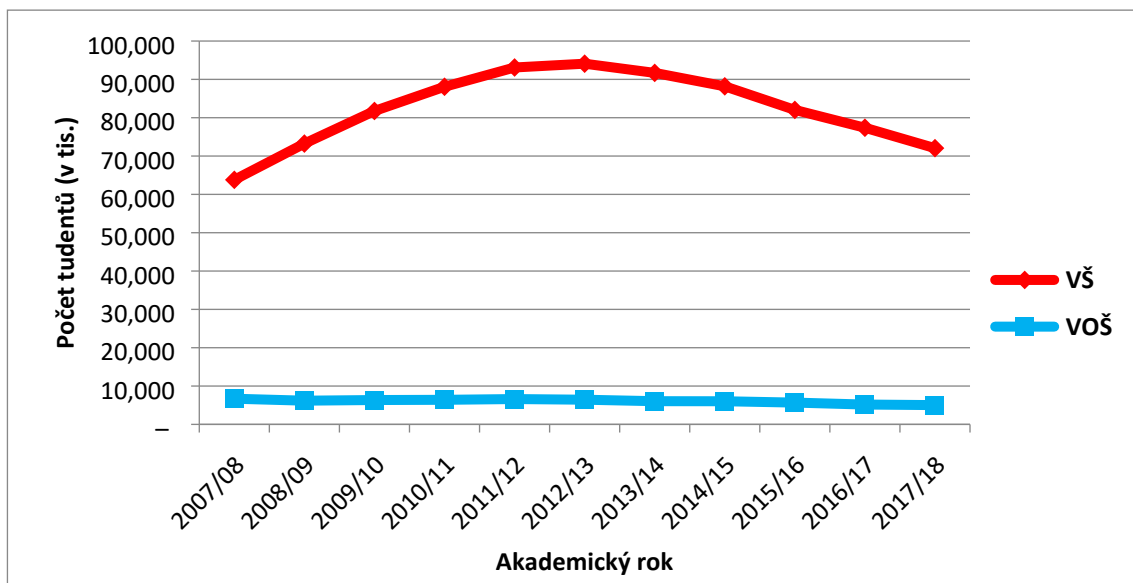
Absolvent dle zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb.) – Absolventem dle zákoníku práce je zaměstnanec vstupující do pracovního poměru na práci odpovídající jeho kvalifikaci, jestliže celková doba jeho odborné praxe nedosáhla po úspěšném ukončení studia 2 let, přičemž se do této doby nezapočítává doba mateřské nebo rodičovské dovolené. [21]

1.2 Analýza změn struktury absolventů VŠ

Následující kapitola bude věnována analýze změn struktury absolventů VŠ v ČR za posledních 10 let. Nejprve se zaměříme na komparaci počtu absolventů VŠ a VOŠ v rámci sledovaného období. Předmětem dalších podkapitol již bude analýza změn struktury absolventů VŠ podle státní příslušnosti, formy studia, typu studijního programu a podle oboru vzdělání.

1.2.1 Absolventi VŠ a VOŠ

Na *grafu 1* je zobrazen vývoj počtu absolventů v akademických letech 2007/08 až 2017/18 v rámci studia na VŠ a VOŠ. Nejvíce absolventů v rámci studia na VŠ bylo v akademickém roce 2012/13 s počtem 94 090, naopak nejnižšího počtu absolventů bylo dosaženo v roce 2007/08 s 63 793 studenty. Při pohledu na studium v rámci VOŠ tak sledovat, že nejvíce úspěšných absolventů bylo v akademickém roce 2011/12, celkem 6 607. Naopak nejnižšího počtu absolventu s počtem 5 032 bylo zaznamenáno v roce 2017/18.

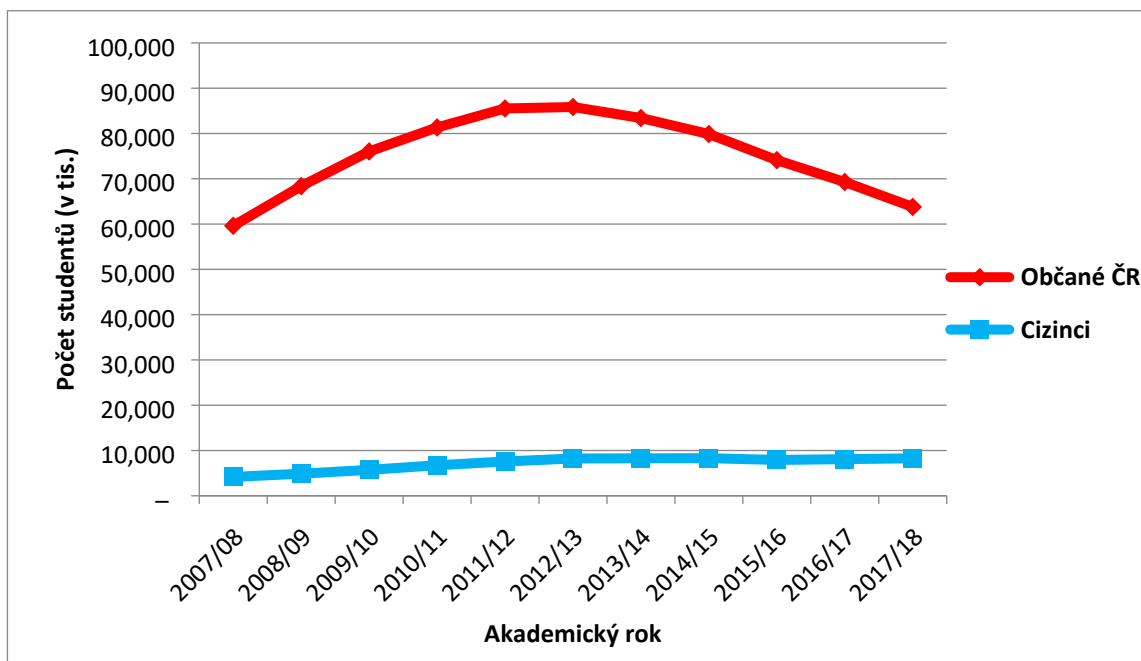

Graf 1: Počet absolventů VŠ a VOŠ

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

1.2.2 Struktura absolventů VŠ podle státní příslušnosti

Absolventi studia na VŠ jsou na základě dat z databáze MŠMT za sledované období tvořeny převážně občany ČR, z grafu 2 je také možné sledovat postupný růst v úspěšnosti dokončení studia zahraničními studenty. V roce 2007 studium dokončilo pouze 4 174 zahraničních studentů z celkového počtu 63 793 absolventů. V roce 2017 již úspěšně zakončené studium mělo 8 275 zahraničních studentů z celkového počtu 72 057 absolventů.

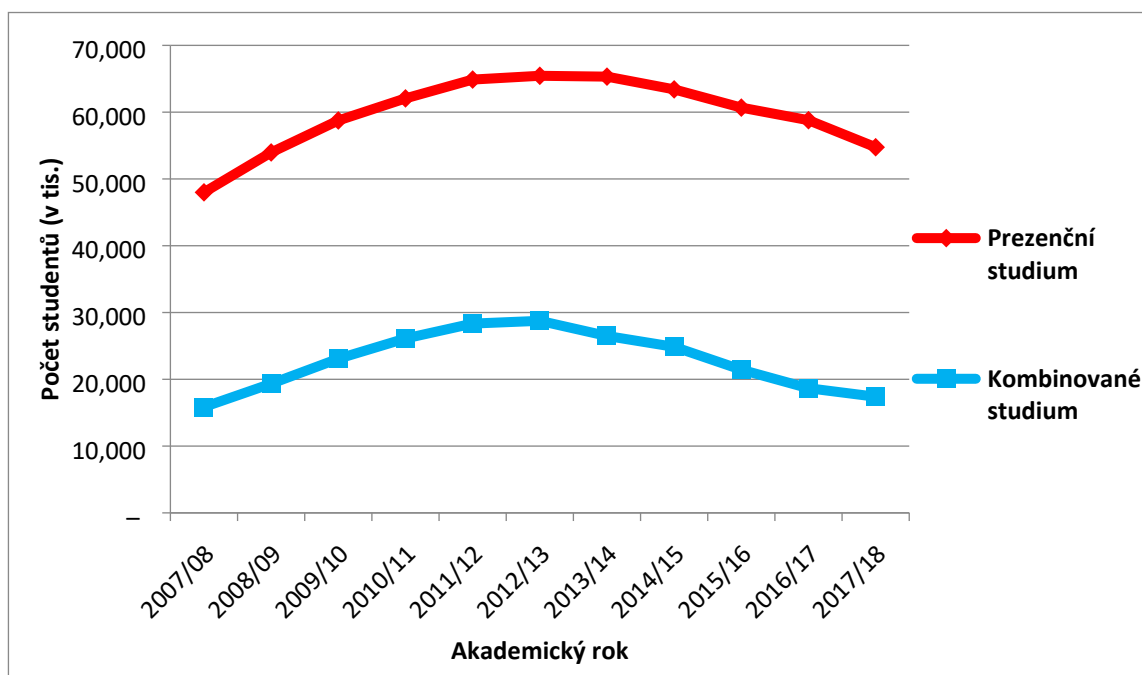

Graf 2: Struktura absolventů VŠ podle státní příslušnosti

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

1.2.3 Struktura absolventů VŠ podle formy studia

Pro obě sledované formy studia, jednak prezenční, ale i kombinované je zlomový rok 2012/2013, kdy do tohoto období byl rostoucí trend v počtu absolventů v rámci obou sledovaných forem studia, naopak od tohoto roku je jejich počet klesající. Na *grafu 3* lze také zaznamenat, že absolventi VŠ v ČR v převážné většině studují formou prezenční.

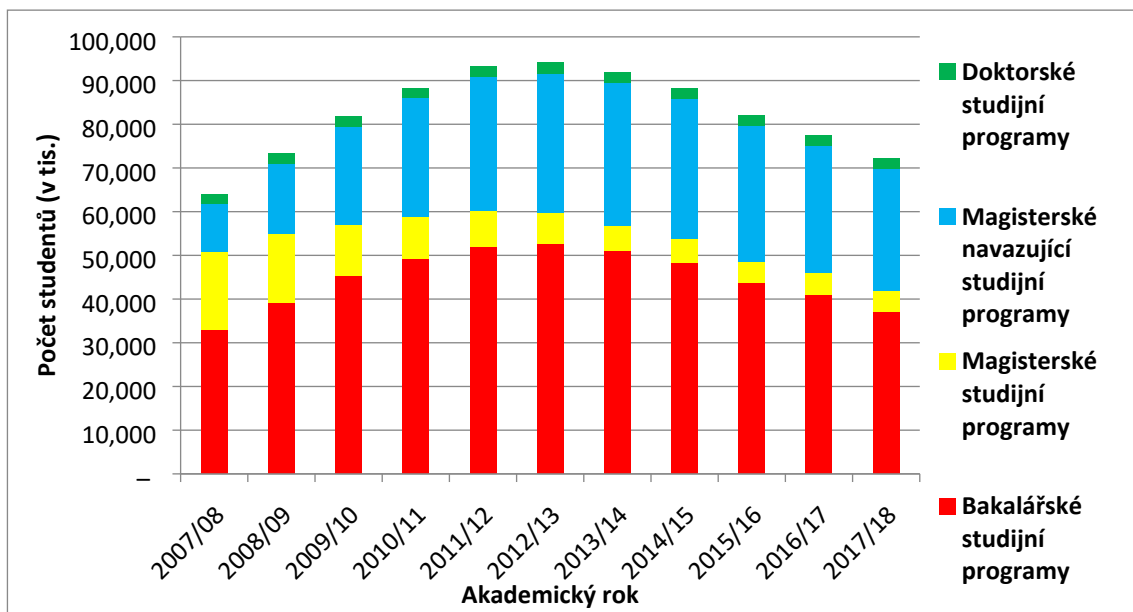

Graf 3: Struktura absolventů VŠ podle formy studia

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

1.2.4 Struktura absolventů VŠ podle studijního programu

Z následujícího *grafu 4* je zřejmé, že v úspěšnosti dokončení studia na VŠ jsou na prvním místě v rámci celého sledovaného období absolventi bakalářských studijních programů, následují studenti magisterských navazujících studijních programů a magisterských studijních programů. Nejmenší počty absolventů v rámci studia na VŠ v letech 2007-2017 jsou zastoupeny v rámci doktorských studijních programů, kde se počty pohybují v rozmezí zhruba 1 000-2 000 absolventů. Nejvíce absolventů bakalářského studijního programu bylo v roce 2011/12 s 52 077 studenty. Při pohledu na počty absolventů magisterského programu lze říci, že jejich nejvyšší počet byl v akademickém roce 2009/10 s počtem 15 766. Absolventi magisterského navazujícího studijního programu byli nejvíce úspěšní v roce 2013/14 s počtem 32 755 úspěšných absolventů.

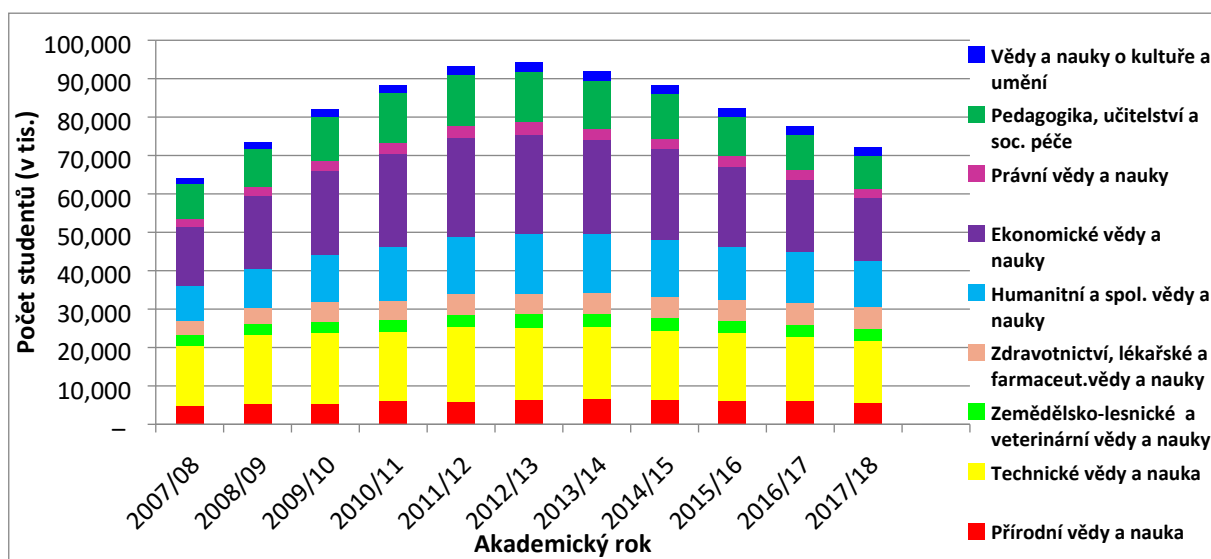

Graf 4: Struktura absolventů VŠ podle studijního programu

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

1.2.5 Struktura absolventů VŠ podle oboru

V roce 2007 byl největší počet absolventů, kteří dokončili své studium v oboru technické vědy a nauky s 15 642 absolventy, na druhém místě v počtu svých absolventů byl studijní obor ekonomické vědy a nauky (15 358 absolventů). Od roku 2008 do roku 2017 je největší počet absolventů v rámci oboru ekonomické vědy a nauky, oproti roku 2007 obor technické vědy a nauky zaujímá druhé místo v počtu svých absolventů. Pro všechny skupiny studijních oborů počty absolventů s ukončeným studiem na VŠ rostly do roku 2012, od tohoto roku nastává jejich pokles.

Graf 5: Struktura absolventů VŠ podle oboru

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

1.2.6 Shrnutí

Z provedené analýzy změn struktury absolventů VŠ v letech 2007-2017 vyplývá několik zásadních poznatků. Na základě *grafu 1*, který zobrazoval komparaci počtu absolventů v rámci studia na VŠ a VOŠ, je zřejmé, že v ČR je značně větší počet studentů navštěvujících VŠ než VOŠ. Nejvíce absolventů v rámci studia na VŠ bylo v akademickém roce 2012/13 s počtem 94 090, naopak nejnižšího počtu absolventů bylo dosaženo v roce 2007/08 s 63 793 studenty. V rámci studia na VOŠ bylo nejvíce úspěšných absolventů v akademickém roce 2011/12, celkem 6 607. Naopak nejnižší počet absolventů s počtem 5 032 byl zaznamenán v roce 2017/18.

Absolventi studia na VŠ v ČR jsou na základě dat z databáze MŠMT za sledované období tvořeny převážně občany ČR, z *grafu 2* je také ale patrný pozvolný růst počtu absolventů tvořených zahraničními studenty. Na *grafu 3* lze také zaznamenat, že absolventi VŠ v ČR v převážné většině studují prezenční formou.

Na základě *grafu 4* je zřejmé, že v úspěšnosti dokončení studia na VŠ jsou v ČR na prvním místě v rámci sledovaného období absolventi bakalářských studijních programů, následují studenti magisterských navazujících studijních programů, poté absolventi magisterských studijních programů. Nejmenší počty absolventů v rámci studia na VŠ v letech 2007-2017 jsou v ČR zastoupeny v rámci doktorských studijních programů.

Při zaměření na složení absolventů VŠ z hlediska oborové struktury lze konstatovat, že za sledované období byl nejprve v roce 2007 největší počet absolventů, kteří dokončili své studium v oboru technické vědy a nauky s 15 642 absolventy, na druhém místě byl studijní obor ekonomické vědy a nauky (15 358 absolventů). Od roku 2008 do roku 2017 je největší počet absolventů v rámci oboru ekonomické vědy a nauky, oproti roku 2007 obor technické vědy a nauky zaujímá druhé místo v počtu svých absolventů. [10], [11], [13], [14], [15]

2 NEÚSPĚŠNOST ABSOLVENTŮ VŠ

Neúspěšně dokončená studia na VŠ představují téma, které začalo v posledních letech přitahovat pozornost jak vedení VŠ samotných, tak MŠMT, široké veřejnosti a samozřejmě samotných studentů. Přístup ke spolehlivým datům je ale velmi problematický a diskuze o příčinách i možných opatřeních se obvykle zakládala spíše na dojmech než hluboké znalosti této problematiky.

2.1 Informace o neúspěšnosti absolventů VŠ

Studijní neúspěšnost absolventů představuje současný problém většiny VŠ v ČR. Jejich pozornost se proto rychle zaměřila na tuto problematiku, a to hned z několika důvodů. Zaprvé, sama neúspěšnost absolventů v ČR pomalu, ale kontinuálním tempem narůstá, zejména v bakalářských studijních programech. Přestože ani před 20 lety nebyla situace výrazně lepší, v současnosti už je úspěšně ukončena méně než polovina započatých bakalářských studií a v některých oborech je počet úspěšných absolventů mnohem menší.

Zadruhé, rychlý nárůst počtu studentů v posledních dvaceti letech přivedl na VŠ nové skupiny lidí, s výrazně odlišným zázemím, zkušenostmi, předcházejícím vzděláním, očekáváními a potřebami. VŠ se s touto změnou vypořádaly z hlediska kapacit, ale často jen velmi pomalu a opatrně přistupují k radikálnějším změnám v pojetí výuky, přístupu ke studentům a podpůrným službám. Propast mezi tím, co dnešní studenti chtějí a potřebují, a tím, co jim VŠ nabízejí, je čím dál tím rozsáhlejší.

Zatřetí, počet uchazečů o studium na VŠ dosáhl vrcholu v roce 2010 a od té doby zejména v důsledku populačně slabých maturitních ročníků postupně klesá, za posledních šest let o celou třetinu. VŠ, které jsou na počtu studentů stále do velké míry závislé existenčně, mají problém naplnit své kapacity a obrací tak pozornost k vysoké neúspěšnosti svých absolventů.

Začtvrté, v západní Evropě je problematika neúspěšnosti absolventů VŠ diskutována aktivně již řadu let a díky čím dál těsnější mezinárodní spolupráci mezi státy se toto téma přenáší i do ČR. Svou roli v tom hraje i Evropská komise, která sociální otázky, potažmo studijní neúspěšnost výrazně propaguje jak ve svých strategických materiálech, tak i v podmínkách pro čerpání strukturálních fondů EU.

Neúspěšnost absolventů je nejen v ČR nejvyšší u prvních dvou ročníků bakalářského studia, kdy se studenti teprve seznamují s vysokoškolským systémem a zjišťují, co vlastně od studia chtějí a co se po nich škola vyžaduje. Současně se ale většina těch, kteří ze studia odejdou, později zapíše znovu, ať už na stejnou nebo jinou VŠ. Naopak ve vyšších ročnících je studijní neúspěšnost relativně nízká a v navazujícím magisterském studiu se drží kolem 20 %. Oproti tomu doktorské studium dokončí jen asi polovina zapsaných. Na bakalářském studiu je neúspěšnost nejvyšší v zemědělských, technických a přírodovědných oborech, nízkou neúspěšnost v dokončení studia na VŠ vykazují naopak prestižní obory, jako je právo, lékařství nebo psychologie. I v rámci jednotlivých oborů ale existují velké rozdíly mezi jednotlivými školami, fakultami a programy. Na mezinárodní úrovni i přes snahu EU nejsou k dispozici data, která by umožňovala spolehlivě srovnávat jednotlivé země mezi sebou, jsou zde příliš velké rozdíly v používaných metodikách. Z dostupných informací ale vyplývá, že neúspěšnost absolventů VŠ v ČR představuje průměr v rámci Evropy.

Co naopak lze porovnávat, jsou politické opatření a přístupy, které jednotlivé země aplikují. Zásadní příspěvek v tomto směru představovala celoevropská studie HEDOCE, ke které autoři přispěli případovou studií, která nabízí inspiraci i pro ČR. Autoři studie identifikovali několik širokých skupin opatření, které mohou VŠ přijímat proti růstu neúspěšnosti absolventů, patří mezi ně:

- zlepšení přístupu k informacím a podobě, náplni a požadavcích studijních programů a podpora uchazečů ve výběru správného programu,
- opatření v oblasti přijímacího řízení (úprava struktury testů),
- sběr podrobných dat o průchodu studentů studiem a jejich využití pro realizaci podpůrných opatření,
- podpora sociální integrace studentů při jejich začlenění do života školy,
- vyrovnání šancí studentů zejména nabídkou podpůrných kurzů,
- úprava podoby a náplně studijních programů a pravidel pro průchod studiem.

V některých výše uvedených oblastech jsou VŠ v ČR velmi aktivní, např. v poskytování podpůrných a vyrovnávacích kurzů. V jiných oblastech je situace bohužel horší, zejména pokud jde o práci s případnými uchazeči. Většina českých VŠ sice výrazně investuje do svého marketingu a snaží se přilákat co nejvíce studentů, jen málokterá přitom ale myslí na jejich pravdivé a srozumitelné informování o tom, co je ve studiu vlastně čeká a jaké požadavky budou muset v rámci studia splňovat.

Okolnost, která je při vytváření opatření v oblasti neúspěšnosti absolventů v ČR asi nejvíce zanedbávána, je detailnější práce s motivací studentů. VŠ si často nepřiznávají, že motivace není něco, s čím by se člověk narodil a co by se nedalo ovlivňovat. Neexistují informace o tom, že ze škol odcházejí jen ti méně nadaní. Naopak, čím dál tím častější je, že studium nedokončují ambiciózní, schopní a sebevědomí jedinci, kteří jsou ke školskému systému kritičtí. Tito jedinci nevidí ve studiu na VŠ pro sebe žádný větší přínos a raději odcházejí dělat něco zcela jiného, ať už přejdou na odlišný studijní obor, věnují se budování kariéry, nebo se třeba odstěhují. Neznamená to ale, že by v tomto ohledu VŠ v ČR nevyvíjely žádnou činnost, jenom si často neuvědomují důležitost motivace pro studijní úspěch.

Dnes již seznamovací kurzy, společenské akce, podpora studentských spolků, exkurze, projektová výuka, hostování zajímavých a zkušených expertů z praxe, zlepšování povědomí studentů o možnostech uplatnění po ukončení studia na a mnohé další možnosti, které nabízejí VŠ jsou samozřejmostí, ne vždy jsou ale dobře nastavené a zkombinované tak, aby vytvářely skutečně vstřícné a přátelské akademické prostředí.

Stav politiky v oblasti podpory studijního úspěchu studentů VŠ je v ČR, podobně jako tomu je v mnoha dalších státech, do velké míry odrazem přežívajícího konzervativního pojetí role VŠ. Řada akademických pracovníků se domnívá, že studium by mělo být výlučným právem pro ty nejschopnější a že rozšíření přístupu ke vzdělání je nesmyslem, který jim vnutil současný politický systém. Oproti tomu v některých zemích západní Evropy převažuje důraz na přidanou hodnotu studia, kdy je důležité, zda na konci studia umí absolvent něco užitečného, co by bez něj neuměl. [16], [18]

2.2 Komparativní analýza neúspěšnosti absolventů VŠ

Hlavním předmětem následující kapitoly bude komparativní analýza dat o neúspěšnosti absolventů VŠ v ČR v členění podle zvoleného studijního programu (bakalářský, magisterský navazující, magisterský a doktorský studijní program) a oboru vzdělání za uplynulých 10 let. Jako datový zdroj byla využita vývojová ročenka školství za rok 2007/08–2017/18 publikovaná MŠMT, jež obsahovala informace o počtech studentů a absolventů VŠ a VOŠ v jednotlivých akademických letech.

2.2.1 Neúspěšnost absolventů VŠ podle studijního programu

Tabulka 1 představuje neúspěšnost absolventů na VŠ za bakalářské studijní programy v letech 2007-2017. Standardní doba studia bakalářského programu trvá 3 roky.

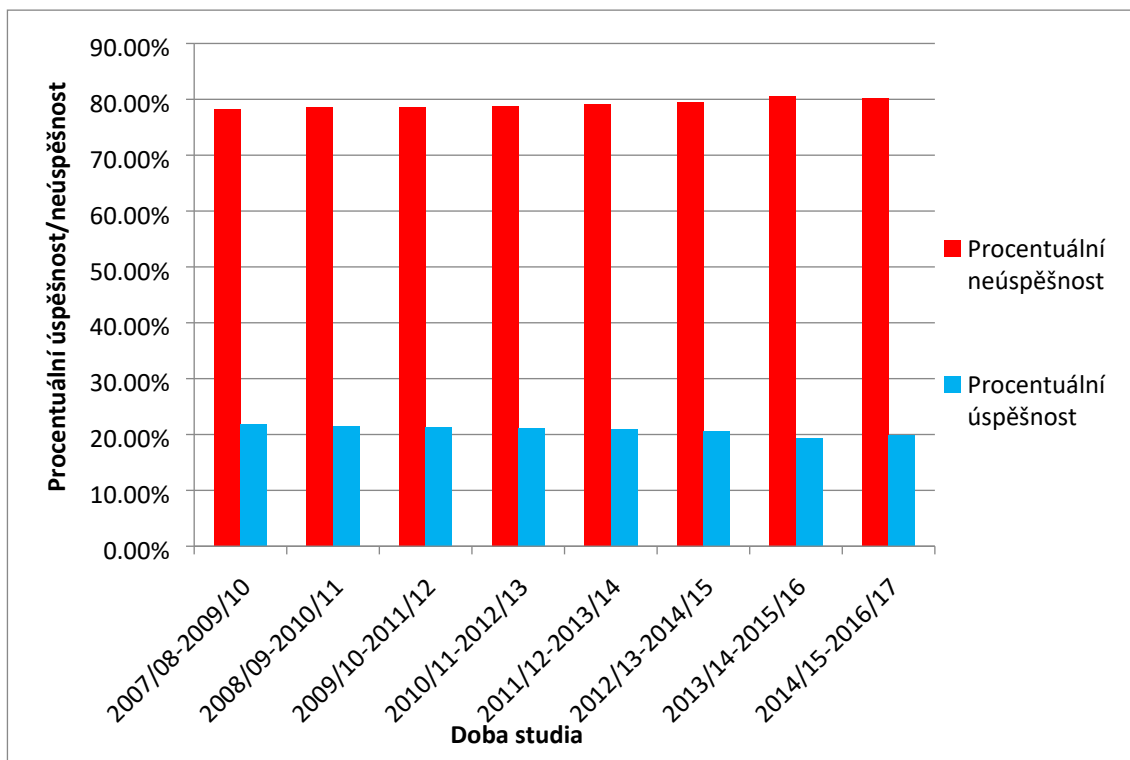
Z tabulky je patrné, že procentuální neúspěšnost v jednotlivých letech postupně stoupala ze své nejnižší hodnoty 78,20 % na nejvyšší hodnotu 80,59 %, které dosáhli absolventi akademického roku 2013/14-2015/16. V posledním sledovaném tříletém období studia na VŠ v bakalářských studijních programech byla neúspěšnost dokončení studia na 80,18 %, což představuje druhou nejvyšší hodnotu neúspěšnosti studia za sledované období.

Tabulka 1: Neúspěšnost absolventů VŠ – bakalářský studijní program

Doba studia	Počet studentů (v tis.)	Počet absolventů (v tis.)	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost
2007/08-2009/10	207 803	45 299	21,80 %	78,20 %
2008/09-2010/11	228 900	49 219	21,50 %	78,50 %
2009/10-2011/12	243 368	52 036	21,38 %	78,62 %
2010/11-2012/13	248 032	52 529	21,18 %	78,82 %
2011/12-2013/14	243 892	50 957	20,89 %	79,11 %
2012/13-2014/15	235 257	48 265	20,52 %	79,48 %
2013/14-2015/16	224 440	43 562	19,41 %	80,59 %
2014/15-2016/17	207 247	41 076	19,82 %	80,18 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Na dalším příloženém grafu 6 je názornější ukázka vypočtených hodnot z tabulky 1, která představuje procentuální neúspěšnost a úspěšnost absolventů při jejich studiu na VŠ v bakalářských studijních programech v letech 2007-2017. Z grafického vyjádření lze určit rozmezí procentuální neúspěšnosti absolventů, která se pohybuje zhruba od 78-80 %. Rozsah úspěšnosti absolventů VŠ v programu bakalář se nachází v rozmezí od 19-22 %.

Graf 6: Neúspěšnost absolventů VŠ – bakalářský studijní program

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Meziroční vývoj neúspěšnosti studia na VŠ v bakalářských studijních programech za akademický rok 2007-2017 vyjadřuje *tabulka 2*. Neúspěšnost studia absolventů začínajících v roce 2008/09 se oproti předcházejícímu roku zvýšila o 0,30 %, což na opačné straně představuje snížení úspěšnosti v dokončení studia na VŠ. V následujících čtyřech letech se studijní neúspěšnost zvyšovala postupným tempem o 0,12 %, 0,20 %, 0,29 % a 0,38 %. Toto období bylo tedy charakteristické poklesem procentuální úspěšnosti studia absolventů v bakalářských studijních programech na VŠ.

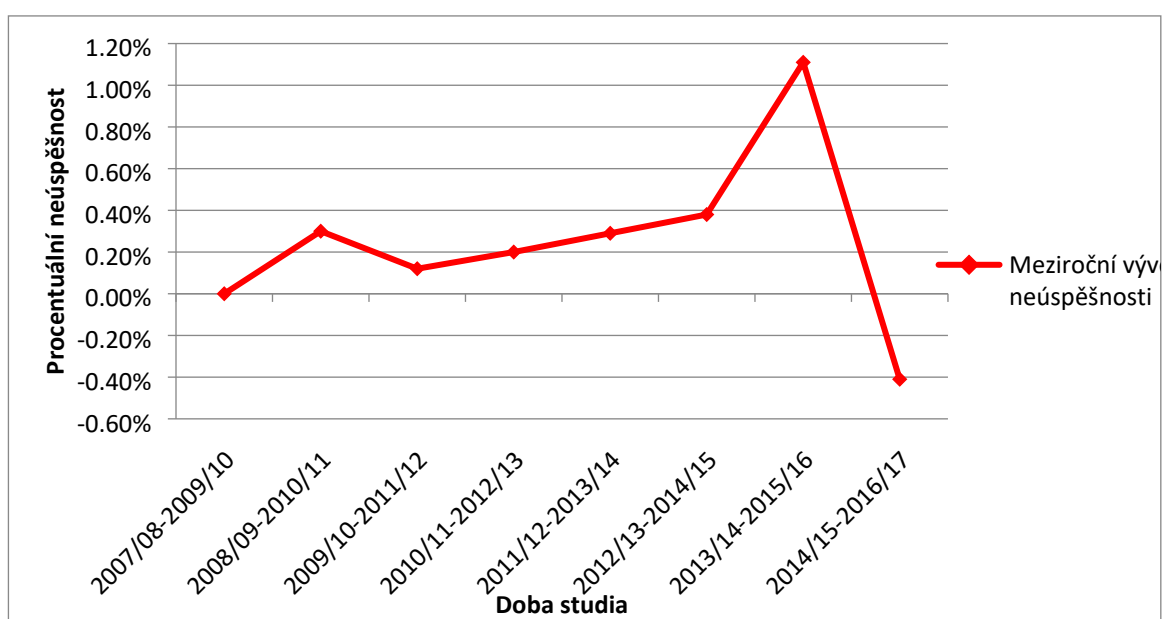
V akademickém roce 2013/14-2015/16 se meziroční studijní neúspěšnost zvýšila o největší rozsah za sledované období, o celých 1,11 % oproti roku předcházejícímu. Absolventům, jež začali své studium v roce 2014/15 a dokončili ho v roce 2016/17 se naopak studijní neúspěšnost snížila o 0,41 % oproti výsledkům absolventů předcházejícího posledního roku 2015/16.

Tabulka 2: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – bakalářský studijní program

Doba studia	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost	Meziroční vývoj úspěšnosti	Meziroční vývoj neúspěšnosti
2007/08-2009/10	21,80 %	78,20 %	-	-
2008/09-2010/11	21,50 %	78,50 %	-0,30 %	0,30 %
2009/10-2011/12	21,38 %	78,62 %	-0,12 %	0,12 %
2010/11-2012/13	21,18 %	78,82 %	-0,20 %	0,20 %
2011/12-2013/14	20,89 %	79,11 %	-0,29 %	0,29 %
2012/13-2014/15	20,52 %	79,48 %	-0,38 %	0,38 %
2013/14-2015/16	19,41 %	80,59 %	-1,11 %	1,11 %
2014/15-2016/17	19,82 %	80,18 %	0,41 %	-0,41 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Pro ilustrativní znázornění meziročního vývoje studijní neúspěšnosti při absolvování studia na VŠ v bakalářských studijních programech v tříletých obdobích studia je použit také graf 7.

Graf 7: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – bakalář

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Tato část se zaměřuje na vývoj studijní neúspěšnosti a úspěšnosti v rámci studia na VŠ v magisterských studijních programech, jejichž standardní doba trvání je 5 let. Údaje o procentuální úspěšnosti a neúspěšnosti absolventů tohoto studia jsou za akademické roky 2007/08-2016/17, viz *tabulka 3*. Absolventi akademického roku 2007/08-2011/12 měli procentuální neúspěšnost v dokončení svého magisterského programu na úrovni 87,56 %. V následujícím akademickém roce neúspěšnost studentů v dokončení studia klesla na 86,57 %. V roce 2009/10 nastoupilo do studijního programu magistr 46 074 studentů, z toho v roce 2013/14 absolvovalo 5 743 studentů, což představuje procentuální neúspěšnost v dokončení studia na úrovni 87,54 %. Oproti roku předcházejícímu došlo tedy k růstu neúspěšnosti absolventů. V třech následujících pětiletých obdobích studia magisterského studijního programu jeho studijní neúspěšnost klesala nejprve na 86,81 %, poté na 86,66 % a za poslední sledované období studia magisterského programu byla studijní neúspěšnost na VŠ 85,80 %, což mimo jiné představuje nejnižší hodnotu procentuální neúspěšnosti v letech 2007/08-2016/17 v programu magistr.

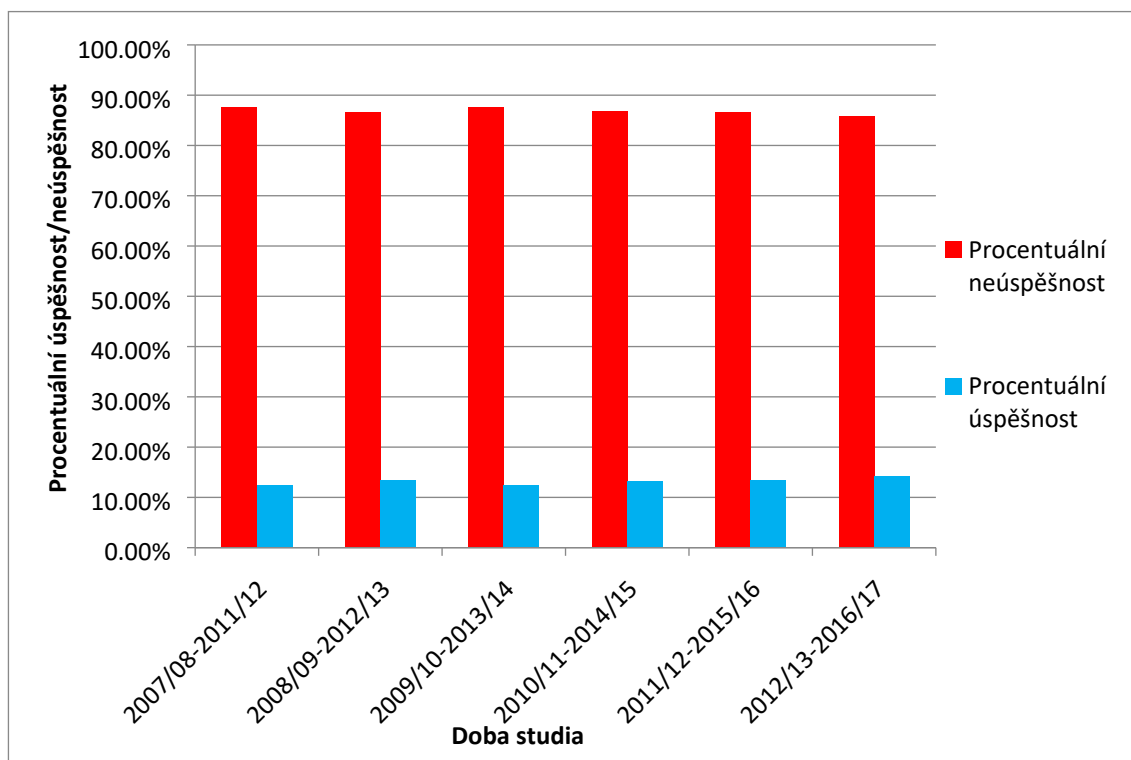
Tabulka 3: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský studijní program

Doba studia	Počet studentů (v tis.)	Počet absolventů (v tis.)	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost
2007/08-2011/12	65 183	8 112	12,44 %	87,56 %
2008/09-2012/13	53 359	7 166	13,43 %	86,57 %
2009/10-2013/14	46 074	5 743	12,46 %	87,54 %
2010/11-2014/15	40 735	5 371	13,19 %	86,81 %
2011/12-2015/16	37 484	5 001	13,34 %	86,66 %
2012/13-2016/17	34 494	4 899	14,20 %	85,80 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Další příložený *graf 8* představuje názornější ukázkou vypočtených hodnot z *tabulky 3*, která poskytuje údaje o procentuální neúspěšnosti a úspěšnosti absolventů při jejich studiu na VŠ v magisterských studijních programech v letech 2007-2017. Z grafického vyjádření lze určit

rozmezí procentuální neúspěšnosti absolventů, která se pohybuje od 85-88 %. Rozsah studijní úspěšnosti při studiu v magisterském programu je v rozmezí od 12-14 %.

Graf 8: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský studijní program

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

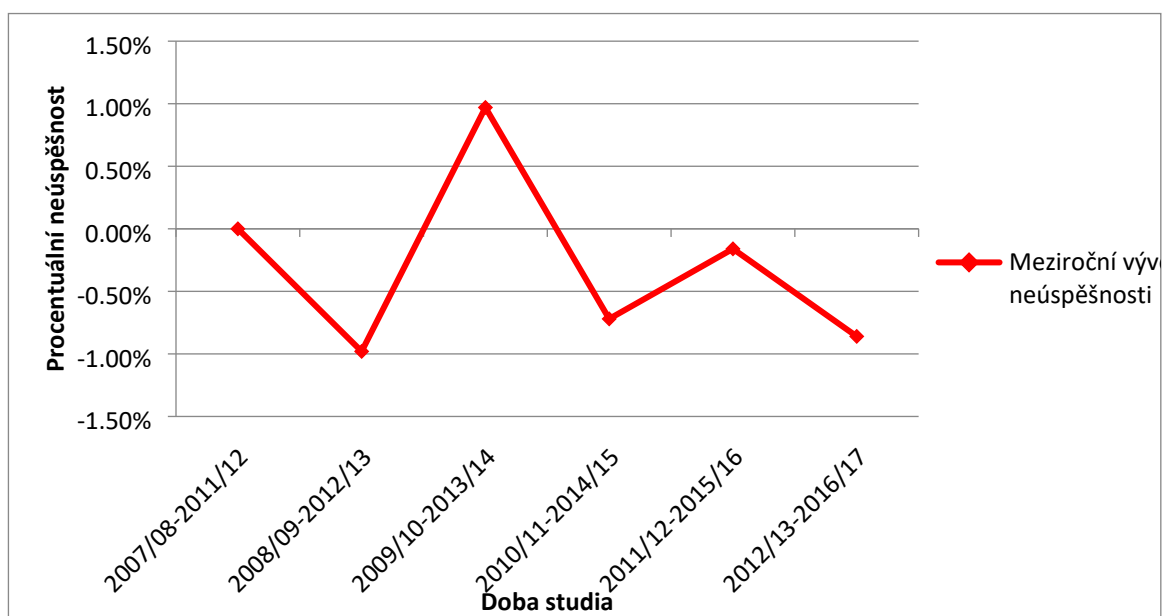
Tabulka 4: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – magisterský studijní program

Doba studia	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost	Meziroční vývoj úspěšnosti	Meziroční vývoj neúspěšnosti
2007/08-2011/12	12,44 %	87,56 %	-	-
2008/09-2012/13	13,43 %	86,57 %	0,98 %	-0,98 %
2009/10-2013/14	12,46 %	87,54 %	-0,97 %	0,97 %
2010/11-2014/15	13,19 %	86,81 %	0,72 %	-0,72 %
2011/12-2015/16	13,34 %	86,66 %	0,16 %	-0,16 %
2012/13-2016/17	14,20 %	85,80 %	0,86 %	-0,86 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Údaje o meziročním vývoji neúspěšnosti studia za magisterské studijní programy jsou uvedeny ve výše zobrazené *tabulce 4*. Z této tabulky lze vidět, že neúspěšnost studia v akademickém roce 2008/09-2012/13 oproti roku předcházejícímu klesla o 0,98 %, což představuje meziroční zlepšení studijní úspěšnosti. V dalším roce se naopak studijní neúspěšnost v dokončení magisterských programů na VŠ zvýšila o 0,97 % oproti roku předcházejícímu. V magisterských programech začínajících v roce 2010/11, 2011/12 a 2012/13 se studijní neúspěšnost snižovala nejprve o 0,72 %, následující rok o 0,16 % a rok poslední o 0,86 %, což na opačné straně znamená zvýšení úspěšnosti absolventů v jejich dokončení magisterských studijních programů na VŠ.

Ukázku meziročního vývoje studijní neúspěšnosti absolventů na VŠ v magisterských studijních programech v jednotlivých pětiletých obdobích studia zobrazuje *graf 9*.

Graf 9: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – magister

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Tabulka 5 představuje procentuální hodnoty studijní neúspěšnosti od roku 2007 do roku 2017 v navazujících magisterských programech na VŠ. Standardní doba studia navazujícího magisterského programu je 2 roky. Neúspěšnost studentů, kteří začali své studium v tomto programu na VŠ v akademickém roce 2007/08 byla 68,71 %. V následujících letech neúspěšnost klesala do hodnot 66,06 %, 65,82 %, 64,44 % a 64,45 %.

Akademický rok 2013/14-2014/15 a 2014/15-2015/16 vykazoval shodnou hodnotu neúspěšnosti dokončení studia programu magistr navazující (63,81 %). Absolventi posledního dvouletého magisterského studijního programu, jenž nastoupili v roce 2015/16 a dokončili své

studium v roce 2016/17 vykazovali neúspěšnost v dokončení studia na úrovni 64,16 %, tedy vyšší než absolventi roku předcházejícího.

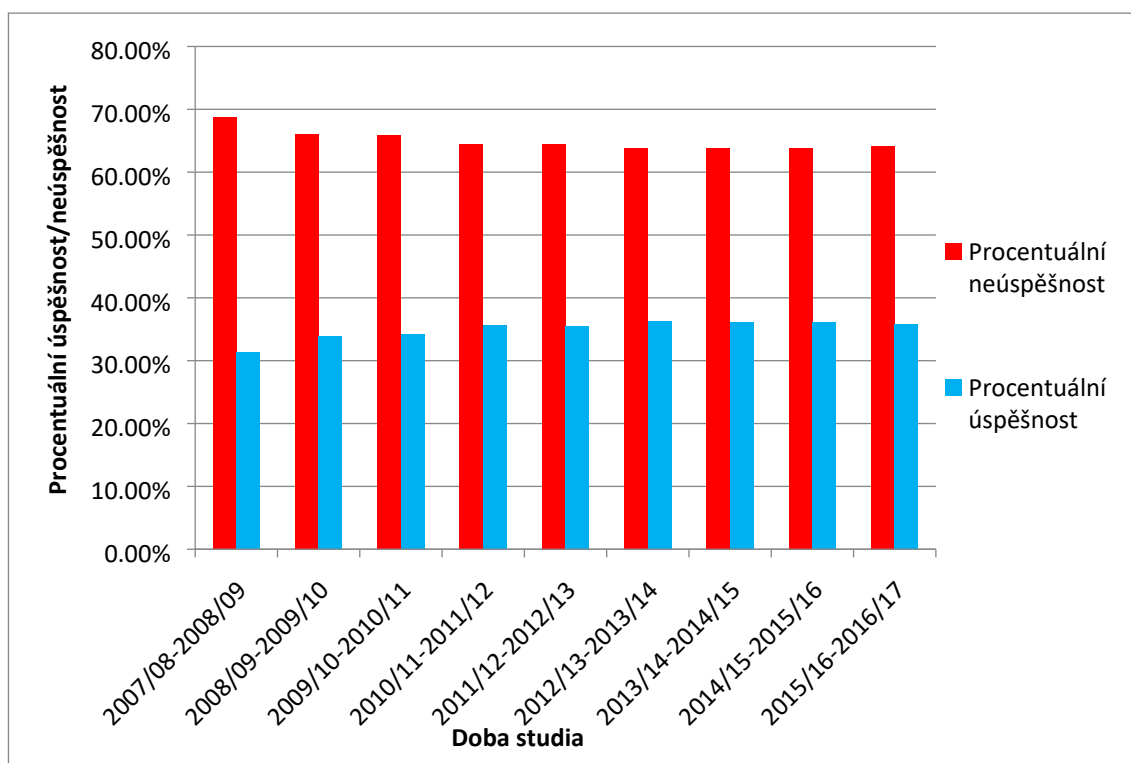
Tabulka 5: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský navazující studijní program

Doba studia	Počet studentů (v tis.)	Počet absolventů (v tis.)	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost
2007/08-2008/09	51 461	16 102	31,29 %	68,71 %
2008/09-2009/10	66 252	22 485	33,94 %	66,06 %
2009/10-2010/11	79 247	27 087	34,18 %	65,82 %
2010/11-2011/12	86 202	30 654	35,56 %	64,44 %
2011/12-2012/13	89 639	31 866	35,55 %	64,45 %
2012/13-2013/14	90 302	32 733	36,25 %	63,75 %
2013/14-2014/15	88 933	32 181	36,19 %	63,81 %
2014/15-2015/16	86 098	31 155	36,19 %	63,81 %
2015/16-2016/17	81 353	29 155	35,84 %	64,16 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Následující *graf 10* představuje grafické zpracování vypočtených hodnot z *tabulky 8*, která nám zobrazuje údaje o procentuální neúspěšnosti a úspěšnosti absolventů při jejich studiu na VŠ v magisterských navazujících studijních programech v letech 2007-2017.

Z grafického vyjádření lze stanovit rozmezí procentuální neúspěšnosti absolventů v tomto studijním programu, která se pohybuje od 63-66 %. Rozsah studijní úspěšnosti při studiu na VŠ v magisterském navazujícím programu se nachází v rozmezí zhruba od 31-36 %.

Graf 10: Neúspěšnost absolventů VŠ – magisterský navazující program *Zdroj: vlastní zpracování dle [15]*

Meziroční vývoj neúspěšnosti dokončení studia na VŠ v magisterském navazujícím studijním programu za období 2007-2017 představuje *tabulka 6*.

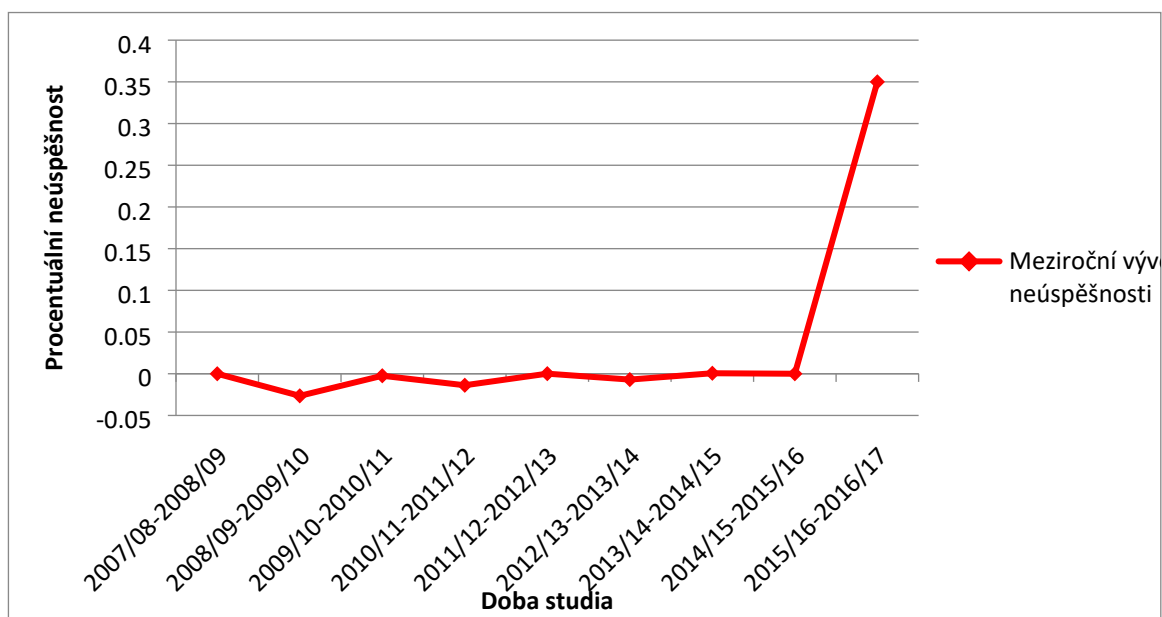
Meziroční změna v hodnotě studijní neúspěšnosti pro absolventy akademického roku 2009/10 oproti hodnotě neúspěšnosti dokončení studia v předcházejícím roce byla 2,65 %, jednalo se o snížení neúspěšnosti, kde tímto došlo ke zvýšení úspěchu absolventů při dokončování studia na VŠ. V následujících dvou letech byli absolventi magisterských navazujících studijních programů opět více úspěšní ve svém studiu, docházelo ke snižování procentuální neúspěšnosti nejprve o 0,24 %, poté o 1,38 %. Studenti, kteří absolvovali své studium v letech 2011/12-2012/13 zvýšili neúspěšnost o 0,01 % v porovnání s rokem předešlým. V následujících letech neúspěšnost klesla o hodnotu 0,70 % a poté vzrostla o 0,06 %. Akademický rok 2014/15-2015/16 nezaznamenal žádný meziroční přírůstek ani úbytek v procentuální hodnotě neúspěšnosti dokončení studia na VŠ v magisterských navazujících studijních programech. Až poslední akademický rok v rámci sledovaného období zaznamenal nárůst hodnoty, tedy zvyšující se meziroční vývoj neúspěšnosti v dokončení studia o 0,35 %.

Ukázku meziročního vývoje studijní neúspěšnosti při absolvování studia na VŠ v magisterských navazujících studijních programech v jednotlivých dvouletých obdobích studia zobrazuje nejen *tabulka*, ale také *graf 11*.

Tabulka 6: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – magisterský navazující studijní program

Doba studia	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost	Meziroční vývoj úspěšnosti	Meziroční vývoj neúspěšnosti
2007/08-2008/09	31,29 %	68,71 %	-	-
2008/09-2009/10	33,94 %	66,06 %	2,65 %	-2,65 %
2009/10-2010/11	34,18 %	65,82 %	0,24 %	-0,24 %
2010/11-2011/12	35,56 %	64,44 %	1,38 %	-1,38 %
2011/12-2012/13	35,55 %	64,45 %	-0,01 %	0,01 %
2012/13-2013/14	36,25 %	63,75 %	0,70 %	-0,70 %
2013/14-2014/15	36,19 %	63,81 %	-0,06 %	0,06 %
2014/15-2015/16	36,19 %	63,81 %	0,00 %	0,00 %
2015/16-2016/17	35,84 %	64,16 %	-0,35 %	0,35 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Graf 11: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů – magistr navazující

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Doktorské studium představuje nejvyšší stupeň vzdělání, kterého můžeme dosáhnout studiem na VŠ. Délka trvání tohoto studia je standardně 3 roky. Na to, jak úspěšní jsou absolventi doktorského studijního programu na VŠ v ČR se lze podívat v *tabulce 7*. Za první sledované období studia začínající v akademickém roce 2007/08 byla studijní neúspěšnost na úrovni 90,09 %. Absolventi následujícího tříletého studia doktorského programu dosáhli vyšší hodnoty neúspěšnosti, která byla 90,93 %. Rok následující došlo ke snížení neúspěšnosti v dokončení studia na 90,43 %. Studenti, kteří začali své studium v roce 2010/11 a ukončili ho v roce 2012/13 měli za celkové sledované období roku 2007-2017 nejnižší procentuální hodnotu neúspěšnosti (89,72 %). Další roky dochází ke střídavému snižování a zvyšování neúspěšnosti studia v doktorských programech (90,62 %, 90,05 %, 90,25 %, 90,32 %).

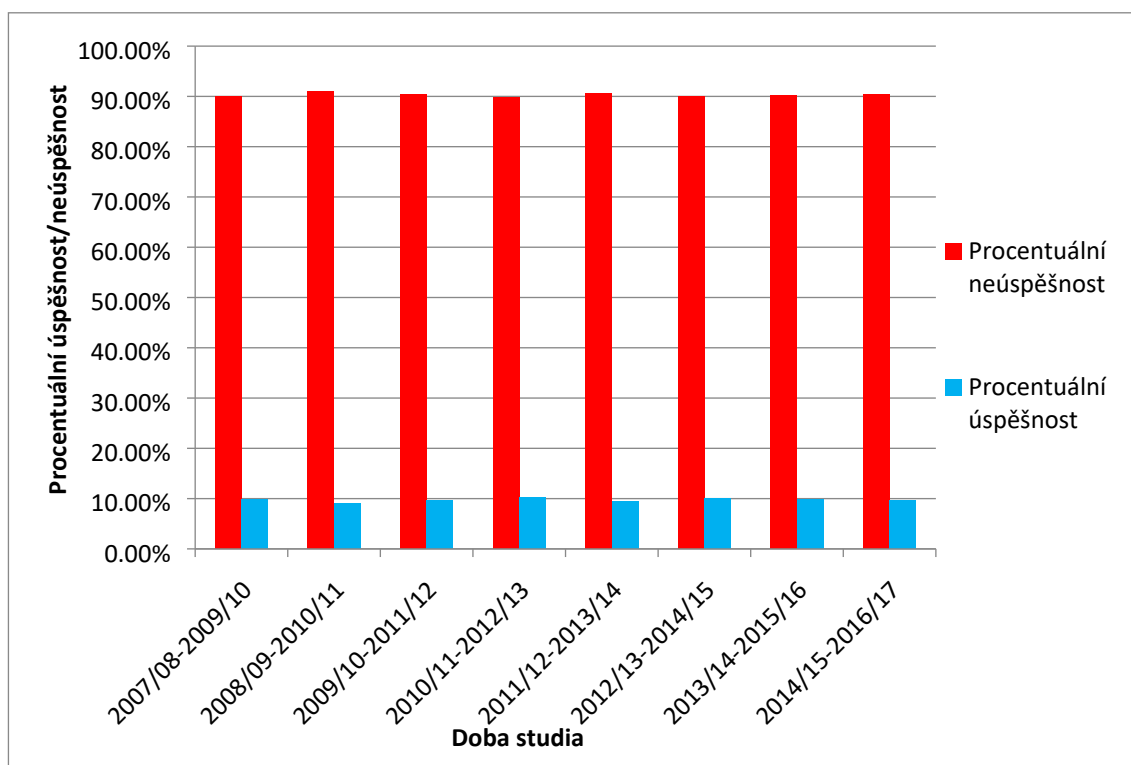
Tabulka 7: Neúspěšnost absolventů VŠ – doktorský studijní program

Doba studia	Počet studentů (v tis.)	Počet absolventů (v tis.)	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost
2007/08-2009/10	23 962	2 375	9,91 %	90,09 %
2008/09-2010/11	24 500	2 222	9,07 %	90,93 %
2009/10-2011/12	25 484	2 439	9,57 %	90,43 %
2010/11-2012/13	25 912	2 663	10,28 %	89,72 %
2011/12-2013/14	25 647	2 405	9,38 %	90,62 %
2012/13-2014/15	24 793	2 467	9,95 %	90,05 %
2013/14-2015/16	24 717	2 410	9,75 %	90,25 %
2014/15-2016/17	24 205	2 343	9,68 %	90,32 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Graf 12 znázorňuje grafické zpracování vypočtených hodnot z *tabulky 7*, která poskytuje údaje o procentuální neúspěšnosti a úspěšnosti absolventů při jejich studiu na VŠ v doktorských studijních programech v letech 2007-2017. Z grafického zpracování lze stanovit rozmezí procentuální neúspěšnosti absolventů v tomto studijním programu, která se

pohybuje od 89-91 %. Rozsah studijní úspěšnosti při studiu na VŠ v doktorském programu se nachází v rozmezí od 9-10 %.

Graf 12: Neúspěšnost absolventů VŠ – doktorský studijní program

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Meziroční vývoj neúspěšnosti v dokončení studia v doktorském programu na VŠ za období roku 2007-2017 vyobrazuje *tabulka 8*.

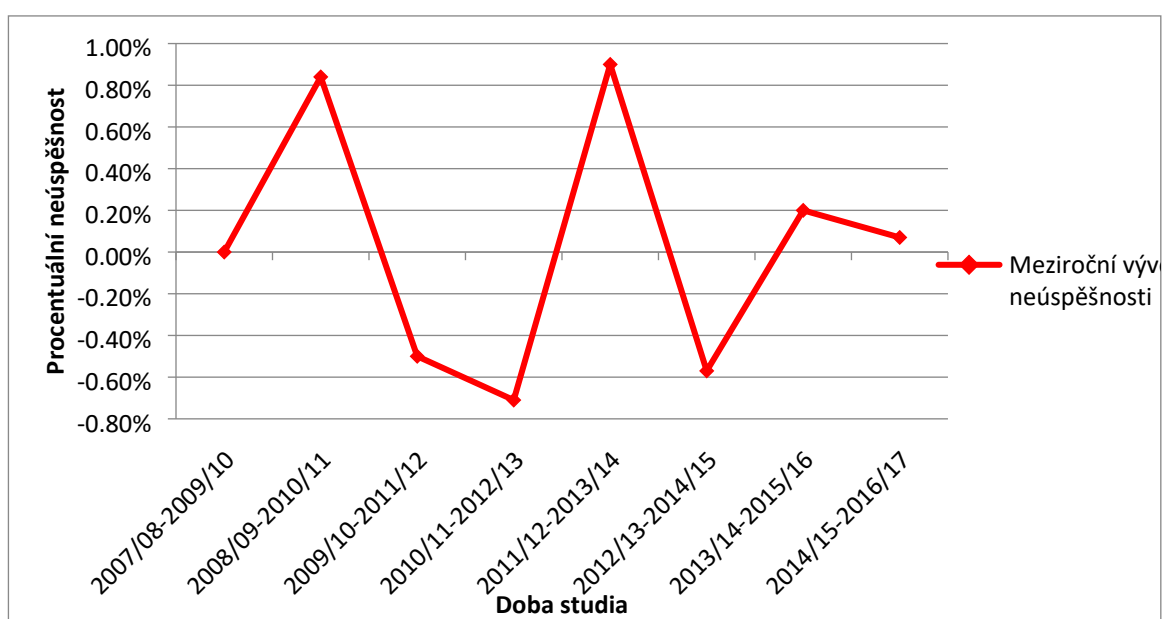
V akademickém roce 2008/09-2010/11 byla procentuální neúspěšnost o 0,84 % vyšší oproti roku předcházejícímu, tedy došlo ke snížení procentuální hodnoty úspěšného absolvování doktorského studia na VŠ o 0,84 %. Následně se meziroční neúspěšnost dokončení studia snížila o 0,50 %, poté o 0,71 %. Studenti, kteří začali své studium v roce 2011/12 a ukončili ho v roce 2013/14 měli vyšší procentuální hodnotu neúspěšnosti o 0,90 % oproti absolventům předcházejícího tříletého doktorského studijního programu. Rok poté se studijní neúspěšnost snížila o 0,57 %. Poslední dva akademické roky v rámci sledovaného období se vykazovaly zvyšujícím meziročním vývojem procentuální hodnoty studijní neúspěšnosti doktorského programu na VŠ (o 0,20 % a 0,07 %).

Tabulka 8: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů VŠ – doktorský studijní program

Doba studia	Procentuální úspěšnost	Procentuální neúspěšnost	Meziroční vývoj úspěšnosti	Meziroční vývoj neúspěšnosti
2007/08-2009/10	9,91 %	90,09 %	-	-
2008/09-2010/11	9,07 %	90,93 %	-0,84 %	0,84 %
2009/10-2011/12	9,57 %	90,43 %	0,50 %	-0,50 %
2010/11-2012/13	10,28 %	89,72 %	0,71 %	-0,71 %
2011/12-2013/14	9,38 %	90,62 %	-0,90 %	0,90 %
2012/13-2014/15	9,95 %	90,05 %	0,57 %	-0,57 %
2013/14-2015/16	9,75 %	90,25 %	-0,20 %	0,20 %
2014/15-2016/17	9,68 %	90,32 %	-0,07 %	0,07 %

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Ukázku meziročního vývoje studijní neúspěšnosti při absolvování studia na VŠ v doktorských studijních programech zobrazuje výše uvedená tabulka, ale také následující graf 13.

Graf 13: Meziroční vývoj neúspěšnosti absolventů – doktorský program *Zdroj: vlastní zpracování dle [15]*

2.2.2 Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru

V následující uvedené *tabulce 9* je vyjádřena procentuální neúspěšnost při studiu na VŠ v bakalářských studijních programech podle jednotlivých oborů vzdělání v letech 2007-2017. Nejvyšší hodnoty procentuální neúspěšnosti dosahují absolventi oboru přírodní vědy a nauky a technické vědy a nauky. Pro obor přírodní vědy a nauky se neúspěšnost v dokončení studia absolventů nachází v rozmezí 81-84 %. Za obor vzdělání technické vědy a nauky je procentuální neúspěšnost studia v přibližně stejném procentuálním rozsahu.

Třetí nejvyšší hodnotu procentuální neúspěšnost v dokončení svého bakalářského studijního programu mají absolventi oboru zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky, kde nejvyšší hodnota neúspěšnosti těchto absolventů byla v akademickém roce 2012/13 83,76 % a nejnižší hodnota neúspěšnosti za tento obor byla v roce 2007/08, a to 78,88 %.

Jako další v pořadí podle hodnoty procentuální neúspěšnosti absolventů je obor humanitní a společenské vědy a nauka, následuje obor vědy a nauky o kultuře a umění. Absolventi bakalářského programu zabývající se oborem humanitní a společenské vědy a nauka mají svou studijní neúspěšnost v rozmezí 78-81 %. Studenti oboru vědy a nauky o kultuře a umění jsou na tom obdobně, jejich procentuální neúspěšnost v dokončení studia bakalářského programu je od 77-80 %.

Podle porovnávání hodnot studijní neúspěšnosti následuje obor ekonomické vědy a nauky, který v roce 2007/08 měl neúspěšnost svých studentů nejnižší za sledované období na úrovni 76,51 %, kde postupem času tato hodnota stoupala na konečných 79,10 %. Jako další v komparaci údajů o neúspěšnosti studia na VŠ v bakalářském studijním programu je obor pedagogika, učitelství a sociální péče. Procentuální neúspěšnost studia absolventů tohoto oboru vzdělání je od 73-78 %.

Poslední studijní obor v pořadí, který mají nejnižší procentuální neúspěšnost svých bakalářských studentů v rámci provedené komparativní analýzy, jsou absolventi oboru vzdělání zdravotní a lékařské vědy a nauky a právní vědy a nauky. Absolventi oboru zdravotní a lékařské vědy a nauky dosahovali neúspěšnosti studia v rozhraní 71-76 %. Studenti, kteří se zabývali bakalářským programem oboru právní vědy a nauky měli svou procentuální neúspěšnost na úrovni od 70-75 %.

Tabulka 9: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – bakalářský studijní program (v %)

Obor	2007/08 - 2009/10	2008/09 - 2010/11	2009/10 - 2011/12	2010/11 - 2012/13	2011/12 - 2013/14	2012/13 - 2014/15	2013/14 - 2015/16	2014/15 - 2016/17
Přírodní vědy a nauka	81,90	81,28	82,91	82,80	82,25	82,84	83,69	83,87
Technické vědy a nauka	81,51	83,49	82,44	83,10	82,72	83,09	83,52	82,93
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauka	78,88	82,42	81,88	79,99	80,84	83,76	82,36	80,81
Zdravotní a lékařské vědy a nauka	71,05	74,93	72,18	74,25	74,41	74,57	76,19	74,77
Humanitní a společenské vědy a nauka	78,78	78,68	79,43	79,57	80,06	79,69	80,97	80,53
Ekonomické vědy a nauka	76,51	76,70	77,25	76,75	78,00	78,13	79,43	79,10
Právní vědy a nauka	75,75	71,19	74,67	70,32	73,94	74,70	74,80	74,88
Pedagogika, učitelství a sociální péče	75,98	73,58	74,52	76,75	73,32	75,49	78,29	77,93
Vědy a nauky o kultuře a umění	78,03	78,96	78,37	77,29	78,01	79,55	79,25	80,00

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

V další *tabulce 10* jsou uvedeny procentuální hodnoty neúspěšnosti studia na VŠ v magisterských studijních programech podle oboru vzdělání v letech 2007-2017. Stejně jako v případě bakalářských studijních programů je dosahováno nejvyšších hodnot neúspěšnosti studia v oboru vzdělání přírodní vědy a nauky a technické vědy a nauky. Avšak samotné hodnoty neúspěšnosti studia jsou v těchto oborech za magisterský studijní program vyšší než za bakalářský, pohybují se od 91-99 %. Následující v pořadí je obor vzdělání ekonomické vědy a nauky, kde se neúspěšnost absolventů nachází v rozmezí 84-94 %. Obor zemědělsko-lesnické vědy a nauky, humanitní a společenské vědy a nauky a pedagogika, učitelství a sociální péče mají neúspěšnost studia svých absolventů obdobnou. Rozsah neúspěšnosti studia za tyto skupiny vzdělání je přibližně od 86-90 %. Nižší hodnoty studijní neúspěšnosti v magisterských studijních programech vykazují obory vzdělání zdravotní a lékařské vědy a nauky, právní vědy a nauky a vědy a nauky o kultuře a umění, nicméně i tak je procentuální neúspěšnost vysoká (83-86 %).

Tabulka 10: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – magisterský studijní program (v %)

Obor	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
	- 2011/12	- 2012/13	- 2013/14	- 2014/15	- 2015/16	- 2016/17
Přírodní vědy a nauka	96,49	95,60	95,35	98,21	91,30	87,50
Technické vědy a nauka	98,16	97,88	98,02	95,22	98,05	99,20
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauka	87,43	86,24	86,03	87,67	89,93	86,33
Zdravotní a lékařské vědy a nauka	84,69	84,73	86,16	85,43	86,29	85,24
Humanitní a společenské vědy a nauka	87,41	86,11	88,64	89,86	87,77	88,33
Ekonomické vědy a nauka	92,62	93,46	91,01	86,14	84,51	86,80
Právní vědy a nauka	84,80	84,15	86,08	85,42	84,57	85,18
Pedagogika, učitelství a sociální péče	86,16	87,51	89,82	89,99	90,27	87,79
Vědy a nauky o kultuře a umění	85,30	85,01	83,08	85,43	84,60	84,54

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Neúspěšnost absolventů magisterských navazujících studijních programů v rámci studia na VŠ za jednotlivé obory vzdělání v letech 2007-2017 zobrazuje *tabulka 11*. Neúspěšnost studia v magisterském navazujícím studijním programu dosahuje nižších procentuálních hodnot studijní neúspěšnosti absolventů než ostatní studijní programy (bakalářské, magisterské a doktorské) za jednotlivé studijní obory.

Při komparaci údajů o neúspěšnosti studia absolventů v magisterských navazujících studijních programech má nejvyšší procentuální hodnoty neúspěšnosti studia obor vzdělání vědy a nauky o kultuře a umění, následuje obor vzdělání humanitní a společenské vědy a nauky. Studijní obor, který se zabývá vědou a naukou o kultuře a umění má neúspěšnost svých absolventů v rozmezí 67-74 %. Absolventi oboru, který se věnuje humanitním a společenským vědám a naukám má studijní neúspěšnost nacházející se zhruba od 68-75 %.

Následující v pořadí neúspěšnosti studia na VŠ za magisterský navazující studijní program je obor přírodní vědy a nauky. Tento obor dosahoval nejvyšší neúspěšnosti svých absolventů v roce 2007/08 (70,85 %) a nejnižší hodnoty studijní neúspěšnosti v roce 2012/13 (64,70 %).

Další studijní obor v pořadí při porovnávání studijní neúspěšnosti je skupina absolventů oboru právní vědy a nauky, kde se v letech 2007/08-2011/12 procentuální hodnota neúspěšnosti snižuje z 69,50 % na 61,70 %. V následujících dvou letech se hodnota neúspěšnosti studia zvýšila na 65,81 %, poté na 67,70 %. Rok 2014/15 představoval mírné snížení studijní neúspěšnosti absolventů této skupiny vzdělání v magisterském studijním programu na 59,10 %. Konečná hodnota neúspěšnosti studia těchto absolventů je 66,36 %.

Obor vzdělání technické vědy a nauky, zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky, zdravotní, lékařské a farmaceutické vědy a nauky, ekonomické vědy a nauky a pedagogika, učitelství a sociální péče mají procentuální neúspěšnost absolventů magisterských navazujících studijních programů na přibližně shodné procentuální úrovni. Absolventi vyjmenovaných skupin vzdělání, kteří docházejí při svém vzdělávání na institut VŠ mají procentuální vyjádření v dokončení studijních povinností svých magisterských navazujících studijních programů v rozsahu od 58-66 %, viz *tabulka 11*.

Tabulka 11: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – magisterský navazující studijní program (v %)

Obor	2007/08 - 2008/09	2008/09 - 2009/10	2009/10 - 2010/11	2010/11 - 2011/12	2011/12 - 2012/13	2012/13 - 2013/14	2013/14 - 2014/15	2014/15 - 2015/16	2015/16 - 2016/17
Přírodní vědy a nauka	70,85	67,91	67,34	68,57	67,14	64,70	68,28	67,37	66,25
Technické vědy a nauka	73,05	66,09	64,50	60,90	62,77	61,32	62,19	61,06	62,14
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauka	63,29	60,59	61,44	61,55	61,42	62,90	61,94	59,64	61,31
Zdravotní a lékařské vědy a nauka	61,75	58,92	61,13	60,33	62,22	58,41	59,46	59,76	65,14
Humanitní a společenské vědy a nauka	74,43	72,12	70,43	70,77	69,58	68,19	68,81	68,57	67,60
Ekonomické vědy a nauka	65,02	65,46	66,30	64,52	64,93	64,87	62,88	63,13	63,68
Právní vědy a nauka	69,50	69,35	69,05	68,33	61,70	65,81	67,70	59,10	66,36
Pedagogika, učitelství a sociální péče	64,14	61,84	63,31	63,94	60,99	60,96	61,67	63,99	64,48
Vědy a nauky o kultuře a umění	74,01	72,94	73,02	67,74	66,90	68,77	66,46	70,32	69,40

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

V neposlední řadě se lze podívat také na studijní neúspěšnost v doktorském studijním programu v jednotlivých oborech vzdělání v letech 2007-2017. Procentuální hodnoty neúspěšnosti studia za doktorský studijní program jsou vyšší než v jiných studijních programech (bakalářský, magisterský a magisterský navazující studijní program), což je mimo jiné dáno i náročností studia a menším počtem zájemců o doktorský titul, který představuje nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání na VŠ.

Nejvyšší hodnoty studijní neúspěšnosti v doktorském studijním programu dosahují absolventi oboru zdravotní a lékařské vědy a nauky a humanitní a společenské vědy a nauky. Skupina vzdělání, jejichž absolventi se zabývají zdravotními a lékařskými vědami a naukami dosahuje neúspěšnosti svého studia v rozmezí 90-93 %. Absolventi oboru humanitní a společenské vědy a nauky vykazují procentuální hodnoty neúspěšnosti studia téměř identické.

Následující v pořadí při komparaci údajů o studijní neúspěšnosti jsou absolventi oboru vzdělání technické vědy a nauky a vědy a nauky o kultuře a umění. Oba obory vzdělání mají procentuální neúspěšnost v dokončování studijních povinností a získávání tak doktorského titulu přibližně od 89-92 %. Obdobně se v letech 2007-2017 vyvíjela studijní neúspěšnost u absolventů oboru, jejichž předmětem je právo a právní vědy. Následující v pořadí jsou absolventi skupiny vzdělání ekonomické vědy a nauky. Jako další v pořadí je obor, který se věnuje přírodním vědám a naukám. Její absolventi svou neúspěšnost při dokončování studia měli v rozmezí od 88-90 %.

Nejnižší hodnoty neúspěšnosti studia v doktorských studijních programech dosahovali absolventi skupiny vzdělání zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky a absolventi zabývající se pedagogikou, učitelstvím a sociální péčí. Studenti, kteří své studium věnovali zemědělsko-lesnickým a veterinárním vědám a naukám měli nejnižší procentuální hodnotu neúspěšnosti v roce 2012/13 (82,69 %), naopak nejvyšší hodnoty v rámci provedené analýzy dosahovali absolventi v roce 2007/08 (87,76 %). Při sledování vývoje neúspěšnosti studentů oboru pedagogika, učitelství a sociální péče vidíme, že procentuální hodnoty se pohybují od 86-90 %. Procentuální vyjádření výše zmíněných údajů představuje *tabulka 12*.

Tabulka 12: Neúspěšnost absolventů VŠ podle oboru – doktorský studijní program (v %)

Obor	2007/08 - 2009/10	2008/09 - 2010/11	2009/10 - 2011/12	2010/11 - 2012/13	2011/12 - 2013/14	2012/13 - 2014/15	2013/14 - 2015/16	2014/15 - 2016/17
Přírodní vědy a nauka	89,47	89,25	88,47	89,28	89,59	89,94	90,08	89,60
Technické vědy a nauka	89,83	91,12	91,49	90,16	91,43	89,98	90,06	90,77
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauka	87,76	86,04	85,03	82,70	86,81	82,69	86,12	86,91
Zdravotní a lékařské vědy a nauka	90,67	92,34	91,70	91,74	90,26	90,65	92,10	91,96
Humanitní a společenské vědy a nauka	92,30	92,24	90,29	90,62	92,71	92,28	91,74	91,06
Ekonomické vědy a nauka	89,78	91,39	92,60	90,91	88,98	89,01	88,82	90,78
Právní vědy a nauka	89,66	94,25	89,52	83,78	91,30	90,77	92,10	90,77
Pedagogika, učitelství a sociální péče	87,89	89,55	90,81	89,82	90,22	87,59	86,86	87,22
Vědy a nauky o kultuře a umění	90,95	91,76	90,70	89,76	90,56	91,14	89,76	88,54

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

2.2.3 Shrnutí

Na základě výsledků komparativní analýzy neúspěšnosti absolventů VŠ lze říci, že nejvyšších procentuálních hodnot dosahují absolventi doktorských studijních programů, kde se procentuální neúspěšnost v jednotlivých letech pohybuje okolo 90 %, což je dáno náročností studia a menším počtem zájemců o studium. Druhou nejvyšší procentuální hodnotu neúspěšnosti studia na VŠ mají studenti magisterských studijních programů, která je přibližně 87 %. Následuje studijní program bakalář, kde 80 % studentů své studium vůbec nedokončí. A jako poslední v rámci komparace údajů o neúspěšnosti studia na VŠ jsou absolventi magisterských navazujících programů, kde procentuální neúspěšnost je nejnižší za sledované období a pohybuje se okolo 65 %.

Tabulka 13: Neúspěšnost studia na VŠ (v %)

Akademický rok	Neúspěšnost studia na VŠ (bakalářský program)	Neúspěšnost studia na VŠ (magisterský program)	Neúspěšnost studia na VŠ (magisterský navazující)	Neúspěšnost studia na VŠ (doktorský program)
2007/08	78,20	87,56	68,71	90,09
2008/09	78,50	86,57	66,06	90,93
2009/10	78,62	87,54	65,82	90,43
2010/11	78,82	86,81	64,44	89,72
2011/12	79,11	86,66	64,45	90,62
2012/13	79,48	85,80	63,75	90,05
2013/14	80,59	-	63,81	90,25
2014/15	80,18	-	63,81	90,32

Zdroj: vlastní zpracování dle [15]

Z výsledků komparativní analýzy neúspěšnosti absolventů VŠ podle oboru vyplývá, že za bakalářský studijní program dosahují nejvyšší hodnoty procentuální neúspěšnosti absolventi oboru přírodní vědy a nauky a technické vědy a nauky (*viz tabulka 9*).

V *tabulce 10* jsou uvedeny procentuální hodnoty neúspěšnosti studia na VŠ v magisterských studijních programech podle oboru vzdělání v letech 2007-2017. Stejně jako v případě bakalářských studijních programů je dosahováno nejvyšších hodnot neúspěšnosti studia v oboru vzdělání přírodní vědy a nauky a technické vědy a nauky.

Neúspěšnost absolventů magisterských navazujících studijních programů v rámci studia na VŠ za jednotlivé obory vzdělání v letech 2007-2017 zobrazuje *tabulka 11*. Studijní neúspěšnost v magisterském navazujícím studijním programu dosahuje nižších procentuálních hodnot za sledované období. Při komparaci údajů o neúspěšnosti studia absolventů v magisterských navazujících studijních programech má nejvyšší procentuální hodnoty neúspěšnosti studia obor vzdělání vědy a nauky o kultuře a umění, následuje obor vzdělání humanitní a společenské vědy a nauky.

Nejvyšší hodnoty studijní neúspěšnosti absolventů v doktorském studijním programu dosahují studenti zabývající se oborem zdravotní a lékařské vědy a nauky a humanitní a společenské vědy a nauky (*viz tabulka 12*).

3 TRH PRÁCE

Bezpochyby nejzajímavější dimenzí české ekonomiky je trh práce. Ten za poslední několik let zažil hned dvě velké revoluce. Zatímco rozvoj moderních technologií značně změnil jeho strukturu, silný ekonomický růst a výrazně nízká nezaměstnanost zase zásadním způsobem ovlivnily poměr sil na straně poptávky a nabídky. V současné době je proto jednou z nejdiskutovanějších problematik společnosti chybějící návaznost změn trhu práce a jeho požadavků na systém školství.

3.1 Situace na trhu práce

Během let 2003-2008 rostla česká ekonomika stabilně a poměrně rychle, její tempo růstu předběhlo růst zemí EU-15 více než dvojnásobně. Příliv zahraničních investic vedl ke vzniku nových pracovních míst, významnou měrou se na této skutečnosti podílel zpracovatelský průmysl. Ten v roce 2008 dosáhl v ČR nejvyššího podílu na celkové zaměstnanosti v rámci všech členských států EU. Úspěchy ekonomiky při růstu HDP a exportu však měly i své negativní stránky: stále silnější závislost na vývozu komponentů odběratelům na trzích vyspělých zemí EU, rychle rostoucí poptávka po zaměstnancích na pozice ve výrobě, které nepřispěly ke kvalitativnímu rozvoji českého pracovního trhu. Díky tomuto rychlému kvantitativnímu růstu byla jen nepatrná pozornost věnována inovacím, výzkumu a vývoji. Ve druhém čtvrtletí roku 2008 připadali na jedno volné pracovní místo méně než dva registrovaní nezaměstnaní. Nedostatek pracovních sil zaznamenala většina odvětví hospodářství. Významný růst českého průmyslu však překonal možnosti vzdělávacího systému dodat mu dostatek pracovníků se středním odborným vzděláním, protože díky společenským trendům začali mladí lidé upřednostňovat ekonomické a humanitní studijní obory. Růst počtu absolventů středních a vysokých technických škol poptávce nestačil. Navíc se zvětšovaly problémy související s reálnou připraveností absolventů škol – struktura výuky a skutečné znalosti mladých absolventů stále více zaostávají za požadavky trhu práce. Přestože ČR v předkrizových letech rostla dvojnásobně rychleji, než země EU, její propad v důsledku hospodářské krize byl neméně významný. Způsobovala to právě velká závislost na průmyslu, který byl postižen nejvíce a který svým poklesem výkonnosti strhával dolů celou ekonomiku. Od roku 2009 se křivky růstu HDP v ČR a zemích EU víceméně kopírují. V současnosti představuje ČR pátou nejrychleji rostoucí ekonomiku EU. Zároveň má ČR v rámci EU nejnižší míru nezaměstnanosti nepřetržitě od roku 2016. Vynikajících výsledků dosahuje také míra zaměstnanosti, blíží se 75 % a je aktuálně nejvyšší v historii samotné ČR.

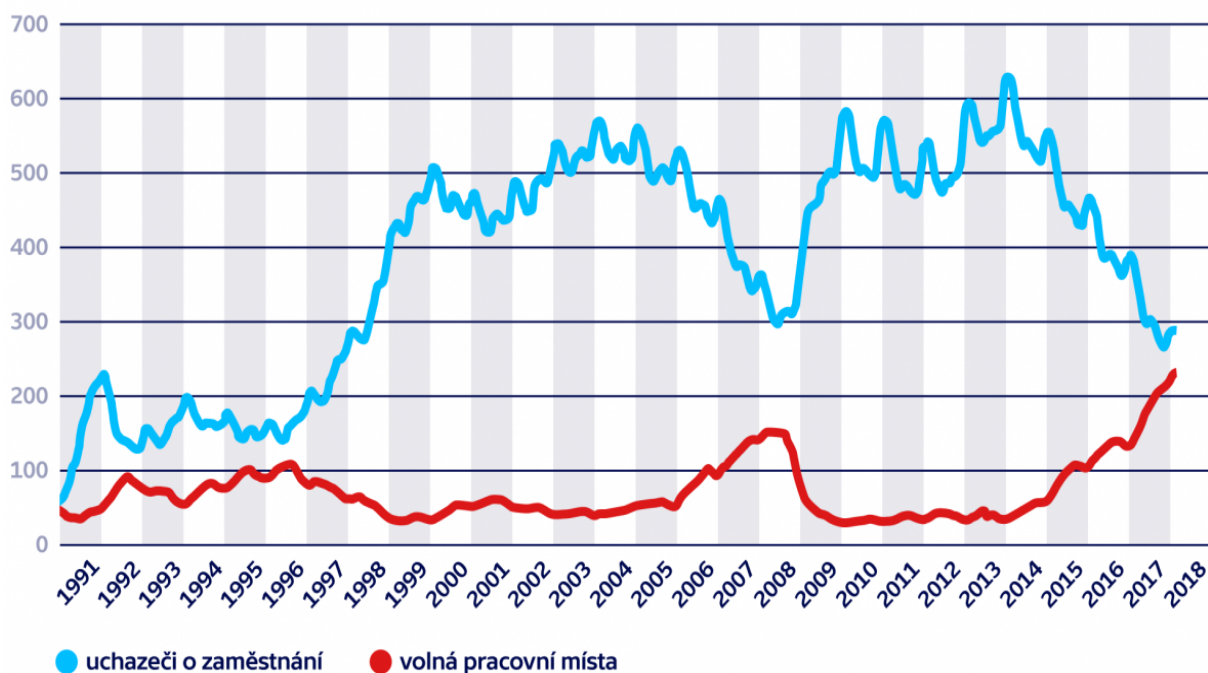
Nicméně i tak existují závažné regionální a profesní nesoulady, které mají za následek, že desítky tisíc osob marně hledají odpovídající pracovní uplatnění. Požadavky firem se rychle vyvíjí a na tuto situaci není mnoho pracovníků dostatečně připraveno. Na druhé straně se firmy potýkají s čím dál většími problémy při obsazování klíčových pracovních pozic. Obě tyto situace mají jednu věc společnou – nedají se řešit okamžitě. Často vyžadují zásadní změny v zákonech, ve vzdělávacím systému, v učebních osnovách nebo v investičních příležitostech. Mnohdy tak uplyne několik let, než se podaří taková opatření realizovat. Mezi hlavní trendy, které budou formovat poptávku po pracovnících v následujících letech, patří zejména robotizace a umělá inteligence, soupeření měst o talenty. Dále tzv. freelanceři, což jsou lidé na volné noze, kteří pracují pro toho, kdo jim aktuálně dokáže nabídnout nejzajímavější práci a nejlepší pracovní podmínky a v neposlední řadě vzdělávací systém, kde dle mého názoru je hlavním problémem přetrvávající oddělený přístup k jednotlivým předmětům, nedostatečná práce s lidským talentem a chybějící důraz na interdisciplinaritu. Všechny tyto skutečnosti se ale neobejdou bez zreformování školství na všech jeho stupních.

3.2 Analýza trhu práce

Tato kapitola se zaměřuje na zhodnocení situace na trhu práce z hlediska nabídky VPM evidovaných Úřadem práce ČR (ÚP). Jako základní datový zdroj byla využita statistická ročenka VMP a struktury uchazečů k 31. 12. 2018, která je k dispozici na stránkách integrovaného portálu MPSV, jenž obsahuje řadu statistických informací a bohatou datovou základnu z oblasti nabídky a poptávky trhu práce.

3.2.1 Vývoj počtu VPM evidovaných ÚP

Vývoj počtu VPM ve sledovaném období 1991-2018 zachycuje následující příložený *graf 14*. Od roku 1991 do roku 1999 počet VPM postupně klesá, od roku 2000 do roku 2008 naopak jejich počet roste. Koncem roku 2008 počet VPM poklesl jako prvotní projev začátku ekonomické recese. Po odeznění ekonomické krize počet VM opětovně narůstá. Obdobný trend lze sledovat i ve vývoji počtu VM evidovaných na ÚP pro absolventy škol. Jejich počet na přelomu let 2008/2009 prudce poklesl a několik let zůstal na stejné úrovni. Až v roce 2013 je zaznamenán mírný nárůst. V roce 2015 byl nárůst počtu absolventů výraznější a tento trend pokračuje i v následujících letech.

Graf 14: Vývoj počtu volných míst v letech 1991-2018

Zdroj: vlastní zpracování dle [12]

3.2.2 Vzdělanostní struktura VPM

Struktura obyvatel podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání se v ČR za posledních 15 let poměrně výrazně změnila. V posledních letech došlo k zásadnímu posunu směrem k vyšší vzdělanosti našeho obyvatelstva. Ve struktuře VPM měli v roce 2018 největší zastoupení uchazeči s ukončeným základním vzděláním s počtem 206 496, u kterých přetrvává vysoká míra nezaměstnanosti. Druhou nejpočetnější skupinou VM pro výkon zaměstnání byla místa pro uchazeče s ukončeným středním odborným vzděláním s výučním listem, která také opakovaně vykazují vyšší míru nezaměstnanosti, jako je tomu v případě uchazečů s ukončeným základním vzděláním. Na dalším místě byla VPM pro uchazeče s ukončeným nižším středním odborným vzděláním s nabídkou 15 679 VM. Relativně málo nabídek bylo v roce 2018 pro uchazeče, kteří absolvovali studium na VOŠ s počtem 2 029 VM a uchazeče středního a středního odborného vzdělání bez maturity a výučního listu s 2 459 VM. Studenti terciárního vzdělání mají trvale nižší míru nezaměstnanosti a VM pro ně jsou spíše v inzertní nabídce na internetu než v evidenci ÚP. Pro interpretaci a přiblížení výše uvedených skutečností je přiložena *tabulka 14*, která znázorňuje počty VPM evidovaných ÚP k 31. 12. 2018 v členění podle jednotlivých krajů ČR.

Tabulka 14: Vzdělanostní struktura VPM k 31.12 2018 (v tis.)

Kraj	Vzdělanostní struktura									
	bez	zákl.	nižší str.	str.odb.vzd.	str. a str.odb.	ÚSV	ÚSO	ÚSO	VOŠ	VŠ
	vzděl.	vzděl.	odbor.vzd.	s výuč.lis.	bez mat. a v.l.		s vyuč.a mat.	s mat.bez vyuč.		
Praha	3 896	36 056	3 192	7 197	1 178	3 485	1 291	2 955	999	2 739
Středočeský kraj	1 069	34 993	2 160	5 329	423	637	558	1 074	164	990
Jihočeský kraj	575	10 111	1 357	4 063	69	150	287	566	60	220
Plzeňský kraj	781	27 358	1 181	3 449	30	229	173	775	68	296
Karlovarský kraj	402	4 058	475	1 681	33	201	231	577	73	304
Ústecký kraj	357	9 400	683	2 608	50	196	201	694	95	485
Liberecký kraj	335	6 797	437	2 265	28	110	98	550	91	267
Královéhradecký kraj	437	7 970	790	2 451	37	122	187	515	69	196
Pardubický kraj	790	28 006	894	4 152	148	174	293	548	109	250
Kraj Vysočina	194	5 636	852	2 392	16	57	127	353	27	160
Jihomoravský kraj	339	15 501	1 013	4 138	251	800	294	867	72	422
Olomoucký kraj	462	5 150	744	2 947	47	270	247	599	57	233
Zlínský kraj	435	6 598	859	2 871	67	124	200	334	64	122
Moravskoslezský kraj	451	8 862	1 042	4 388	82	285	383	988	81	396
Celkem ČR	10 523	206 496	15 679	49 931	2 459	6 840	4 570	11 395	2 029	7 080

Zdroj: vlastní zpracování dle [12]

3.2.3 Struktura VPM podle zaměstnání

V roce 2018 bylo nejvíce VPM pro skupinu zaměstnání tř. 8 – Obsluha strojů a zařízení, montéři s 104 036 VM. Nejvíce evidovaných míst této skupiny bylo určených pro řidiče nákladních automobilů, autobusů a tramvají, dále pro montážní dělníky výrobků a zařízení a pracovníky obsluhy pojízdných zařízení. Druhou nejpočetnější skupinu zaměstnání z hlediska nabídky VPM evidovaných UP představovala tř. 9 – Pomocní a kvalifikovaní pracovníci. Mezi nejvyskytovanější nabídky zaměstnání patřili pomocní pracovníci ve výrobě, uklízeči, pomocníci v hotelech, domácnostech, administrativních, průmyslových a jiných objektech a pomocní pracovníci v oblasti těžby a stavebnictví. Třetí skupinu, která byla z hlediska evidovaných VM největší, představuje tř. 7 – Řemeslníci a opraváři. Řada VM patřících do této skupiny zůstává i nadále volná, zaměstnavatelé to zdůrazňují nedostatečnou kvalifikací uchazečů. Nejvíce VM evidovaných UP bylo nabízeno pro kováře, nástrojáře a příbuzné pracovníky, slévače, svářeče a příbuzné pracovníky, řemeslníky a kvalifikované pracovníky hlavní stavební výroby. Tř. 5 – Pracovníci ve službách a prodeji představují další skupinu z hlediska počtu VPM. Zde bylo nejvíce míst pro pracovníky v oblasti ostrahy a ochrany, provozovatele maloobchodních a velkoobchodních prodejen, prodavače, kuchaře a pomocné kuchaře. Nejmenší počet registrovaných VM byl pro třídu 6 – Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství a tř. 0 – Zaměstnanci v ozbrojených silách, viz následující *tabulka 15*.

Tabulka 15: Struktura VPM podle zaměstnání k 31.12 2018 (v tis.)

Kraj	Struktura podle CZ-ISCO									
	tř. 1	tř. 2	tř. 3	tř. 4	tř. 5	tř. 6	tř. 7	tř. 8	tř. 9	tř. 0
Praha	1 143	8 270	3 442	3 154	11 058	54	7 278	5 982	26 567	375
Středočeský kraj	113	1 484	1 404	508	3 052	958	7 032	20 100	13 420	0
Jihočeský kraj	15	115	87	204	364	26	732	5 424	699	0
Plzeňský kraj	65	707	811	535	1 951	230	5 867	20 793	3 907	0
Karlovarský kraj	32	463	679	213	1 646	34	1 994	1 707	1 375	0
Ústecký kraj	60	701	666	305	1 203	115	3 745	6 051	2 134	0
Liberecký kraj	34	448	587	145	949	33	3 120	4 330	1 384	0
Královéhradecký kraj	34	340	632	217	1 166	55	3 241	4 723	2 440	0
Pardubický kraj	54	668	751	298	1 413	150	5 809	11 874	14 573	0
Kraj Vysočina	31	326	435	169	679	153	2 757	3 572	1 876	0
Jihomoravský kraj	110	1 148	802	1 161	2 058	121	4 981	6 096	7 537	0
Olomoucký kraj	63	512	766	232	1 297	100	3 197	3 156	1 573	0
Zlínský kraj	56	286	556	142	1 129	99	3 754	3 940	1 887	0
Moravskoslezský kraj	147	915	1 035	447	1 903	94	5 600	5 154	1 932	0
Celkem ČR	1 995	16 691	13 258	7 990	31 518	2 318	63 206	104 036	83 023	375

Zdroj: vlastní zpracování dle [12]

Nejvíce evidovaných VM pro absolventy škol podle oboru zaměstnání bylo v roce 2018 v oblasti výroby a provozu, zejména VPM pro kováře, nástrojáře a příbuzné pracovníky, a dále montážní dělníky výrobků a zařízení a techniky ve fyzikálních a průmyslových oborech. Druhou nejpočetnější skupinou VM pro absolventy škol dle oboru zaměstnání byl obchod a cestování ruch. Nejvíce z nich bylo evidováno pro provozovatele maloobchodních a velkoobchodních prodejen a prodavače, číšníky, servírky a barmany a kuchaře. Další významnou skupinou z nabídky VM pro absolventy škol byla nabídka uplatnění v administrativě. Významná část VM pro absolventy byla také v oboru zdravotnictví. Největší podíl VM pro absolventy škol byl ve skupinách lékaři, všeobecné sestry, porodní asistentky a ostatní specialisté v oblasti zdravotnictví. Nabídka VM pro absolventy v oboru financí představovala pozice pro odborné pracovníky v oblasti pojišťovnictví, obchodní zástupce, nákupčí a obchodní makléře či specialisty v oblasti financí. Naopak nejnižší počty nabízených VM pro absolventy škol byly v oborech zaměstnání právo, věda, výzkum a zemědělství. Relativně nízký podíl nabídek VM pro absolventy škol byl i v oboru zaměstnání doprava. [12]

3.2.4 Budoucnost trhu práce

V rámci činnosti NÚV byla zpracována analýza Příležitosti a výzvy pro odborné vzdělávání, která je věnována porovnání výsledků projektu PŘEKVAP se současnou situací

ve vzdělávacím systému a která prezentuje potřebu případných změn. Projekt se věnoval možnostem předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce a predikci potřeb pracovníků. Projekt realizovalo MPSV a FDV. Projekt uvádí, že zhruba polovina pracovních míst je více či méně ohrožena zvyšujícím se vlivem počítačových technologií a automatizací. Projekt očekává, že v roce 2019 se rostoucí tempo zaměstnaných osob zpomalí a okolo roku 2020 se změní v pokles, přičemž počet pracovních míst v roce 2025 se očekává nižší, než byl v roce 2014. Ke snižování počtu pracovních míst dojde i přes očekávané rostoucí tempo ekonomiky a zčásti vlivem demografického poklesu, a především vlivem rostoucí produktivity práce, která bude urychlena automatizací a digitalizací. Na základě výpočtů ohrožení automatizací se nejvyšší pokles expanzivní poptávky do roku 2025 očekává v sekundárním sektoru. Nejvyšší pokles počtu pracovních míst (o 25-30 tis.) uvádí předpověď v odvětvích výroba kovů a kovárenských výrobků, výroba dopravních prostředků, výroba počítačů, elektrických a optických přístrojů, velkoobchod, maloobchod a opravy motorových vozidel a v zemědělství (téměř o 15 tis.). Naopak ve veřejném a podnikatelském sektoru se očekává nárůst, a to především v odvětvích: zdravotní a sociální péče, umělecké, sportovní a zábavní činnosti a vzdělání. Z porovnání vychází dobře také vývoj v oborech stavebnictví, ubytování, stravování a pohostinství a profesní, vědecké a technické činnosti a činnosti v oblasti nemovitostí, peněžnictví a pojišťovnictví. Stabilní odvětví budou v následujících letech úklidové, bezpečnostní, krajinářské, agenturní a administrativní činnosti a veřejná správa a obrana. U všech zbývajících odvětví se předpokládá výrazný pokles počtu pracovních míst, a to i v oblasti strojírenství, které je spolu s automobilní výrobou považováno za oporu českého průmyslu a exportu. Celkem projekt předpokládá pokles počtu pracovních míst vlivem expanzivní poptávky o 92,5 tis. Celkově tedy sice bude v ekonomice méně pracovních míst, ale vzhledem k tomu, že 960 tis. pracovních míst se do roku 2025 uvolní průběžně kvůli odchodu zaměstnanců do důchodu, bude do roku 2025 potřeba obsadit téměř 865 tis. pracovních míst. Je tedy zcela patrné, že pro zajištění konkurenceschopnosti českého hospodářství bude ve firmách nutné investovat zejména do inovací, soustředit se na nové požadavky trhu a měnící se požadavky zákazníků v důsledku změn životního stylu a rostoucí životní úrovně. S tím souvisí i změna charakteru profesí, proměna uvažování a pracovních postupů. Technologický pokrok práci usnadní a umožní lépe využívat lidský potenciál a zvýšit tak přidanou hodnotu lidské práce. Těžiště lidské práce se bude postupně přesouvat ke kontrolním, řídicím a kreativnějším činnostem. Absolventi škol budou muset být schopni se po nástupu do zaměstnání rychle naučit pracovat s nejmodernějšími přístroji a technologiemi. Důležité budou i komunikační schopnosti v odborné rovině vzhledem ke

stále větší orientaci na koncového zákazníka. Z tohoto vyplývá řada příležitostí pro oblast vzdělávání. Všemi obecnými a odbornými předměty musí prostoupit důraz na práci s informacemi a digitálními technologiemi a odborné vzdělání bude muset rozvíjet informatické myšlení svých studentů. Český pracovní trh a české vzdělávání se odlišuje od ostatních evropských zemí. Spektrum oborů vzdělání je širší, než je obvyklé v ostatních evropských zemích s vyšším HDP. Je otázkou, zda budoucí proměna trhu práce umožní ponechat oborovou strukturu (celkem zhruba 300 oborů středního vzdělání). Celospolečenský důraz na získání maturitní úrovně vzdělání může být příležitostí pro propagaci a větší rozšíření spektra maturitních oborů, kde je součástí studia odborný výcvik jako u učebních oborů. Státní maturitní zkouška zatím působí jako regulátor zájmu slabších žáků o maturitní obory. Smysluplným návrhem se dále zdá být povinné zavedení dílenského vyučování na všech základních školách. Účelem je rozvoj nejen manuálních dovedností žáků, ale také umožnit vyniknout i těm žákům, kteří buď vykazují slabší motivaci v teoreticky zaměřené výuce (vzbudit u nich zájem o řemeslné obory), nebo jsou všestranně nadaní (u nich by bylo možné vzbudit zájem o budoucí studium technických vysokoškolských oborů). Velkou výzvou pro vzdělávací systém je tlak na rychlou proměnu vzdělání v technických oborech, a to jak na učební, tak na maturitní úrovni. Příležitostí je prezentovat technické obory namísto humanitních z pohledu trendů vyjádřených iniciativou Průmyslu 4.0 a také z hlediska jednoduché uplatnitelnosti na trhu práce. Klíčový bude dle projektu důraz na matematické a IT znalosti, schopnosti logického uvažování, vyhodnocování procesů a rozhodování, hledání lepších řešení, také zručnost v používání komunikačních nástrojů. Přestože současná ekonomická situace nahrává uplatnění mladých lidí, s ohledem na predikci je nutné soustředit pozornost na slabé stránky dnešních absolventů a výzvy vyplývající z očekávaných proměn pracovního trhu. S tím souvisí zejména nutná potřeba změny uvažování společnosti o roli počátečního vzdělání a celoživotního vzdělání. Pro dosažení těchto změn je potřebná úzká spolupráce se zaměstnavateli v regionu, a akademické diskuze se nebudou moci uskutečňovat bez přímé účasti zástupců zaměstnavatelů, a to i řídicích pracovníků přímo z provozu. Výsledkem musí být konkretizace požadavků na jednotlivé obory a jejich okamžitá implementace do vzdělávacích programů, a především i do školní praxe. Dále bude také potřebná úzká spolupráce zaměstnavatelů na místní úrovni a zřizovatelů škol.

3.2.5 Shrnutí potřeb trhu práce

V roce 2018 ÚP evidoval celkem 324 410 VPM, což je o 201 496 VPM více než v roce 2016. Celkem 229 030 volných míst bylo vhodných pro cizince. Nejvíce volných pozic chtějí

v následujících letech obsadit zaměstnavatelé v Praze (67 323), ve Středočeském (48 071), v Pardubickém (35 590), Plzeňském (34 866), a Jihomoravském kraji (24 014). Na jedno volné místo připadá v průměru 0,7 uchazeče. K 31. 12. 2018 evidoval ÚP ČR celkem 231 534 uchazečů o zaměstnání, což bylo o 49 086 osob méně než před rokem. Zároveň šlo o nejnižší prosincovou hodnotu od roku 1996, kdy bylo bez práce 186 339 lidí. Podíl nezaměstnaných osob vzrostl na 3,1 % (listopad 2018 – 2,8 %, prosinec 2017 – 3,8 %). V mezinárodním srovnání EUROSTATU měla ČR nejnižší míru nezaměstnanosti v celé EU.

Tabulka 16: Základní informace zveřejněné ÚP k 31. 12. 2018

Podíl nezaměstnaných osob v ČR k 31. 12. 2018	3,1 %
Počet uchazečů o zaměstnání	231 534
Počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání	210 712
Míra nezam. podle EUROSTAT (říjen 2018)	2 %
Počet volných pracovních míst	324 410

Zdroj: [4]

V řadě krajů byly zaznamenány rekordně nízké hodnoty, pokud jde o absolutní počet evidovaných uchazečů na ÚP. Trh práce ovlivňoval stabilní rozvoj české ekonomiky, což se projevilo v celkovém růstu VPM, a setrvalým poklesem podílu nezaměstnaných osob. Zaměstnavatelé měli v roce 2018 největší zájem o dělníky v oblasti výstavby budov, pomocníky ve výrobě, montážní dělníky, uklízeče a pomocníky v hotelích a dalších objektech, řidiče nákladních automobilů, tahačů a speciálních vozidel, obsluhu vysokozdvížných vozíků a skladníky, svářeče, řezače plamenem, páječe nebo pomocné manipulační pracovníky. Tradičně velká poptávka byla po technických profesích napříč všemi obory. Právě v této oblasti se zaměstnavatelé nejčastěji potýkají s problémem najít kvalifikované zaměstnance. V roce 2018 bylo bez práce 10 257 absolventů škol všech stupňů vzdělání a mladistvých. Nejčastěji se jednalo o uchazeče s nízkou kvalifikací, se základním, nedokončeným a středním odborným vzděláním, s výučním listem či středním vzděláním s maturitou. Celkový počet mladých lidí bez práce klesl meziměsíčně o 427 a meziročně o 1 183 osob. Na celkové nezaměstnanosti se podíleli 4,4 % (listopad 2018 – 5 %, prosinec 2017 – 4,1 %). Bez práce bylo k 31. 12. 2018 celkem 7 122 bývalých studentů, tj. o 387 méně než v předchozím měsíci (listopad 2018 – 7 509, prosinec 2017 – 8 151, prosinec 2016 – 13 163). Zaměstnavatelé jim nabízeli prostřednictvím ÚP ČR celkem 73 068 VPM. Nejčastěji se jednalo o pozice pro montážní dělníky, pomocné pracovníky ve výrobě, kováře, nástrojáře, obsluha pojízdných zařízení nebo pracovníky v informačních službách. [1], [3], [4], [5], [7]

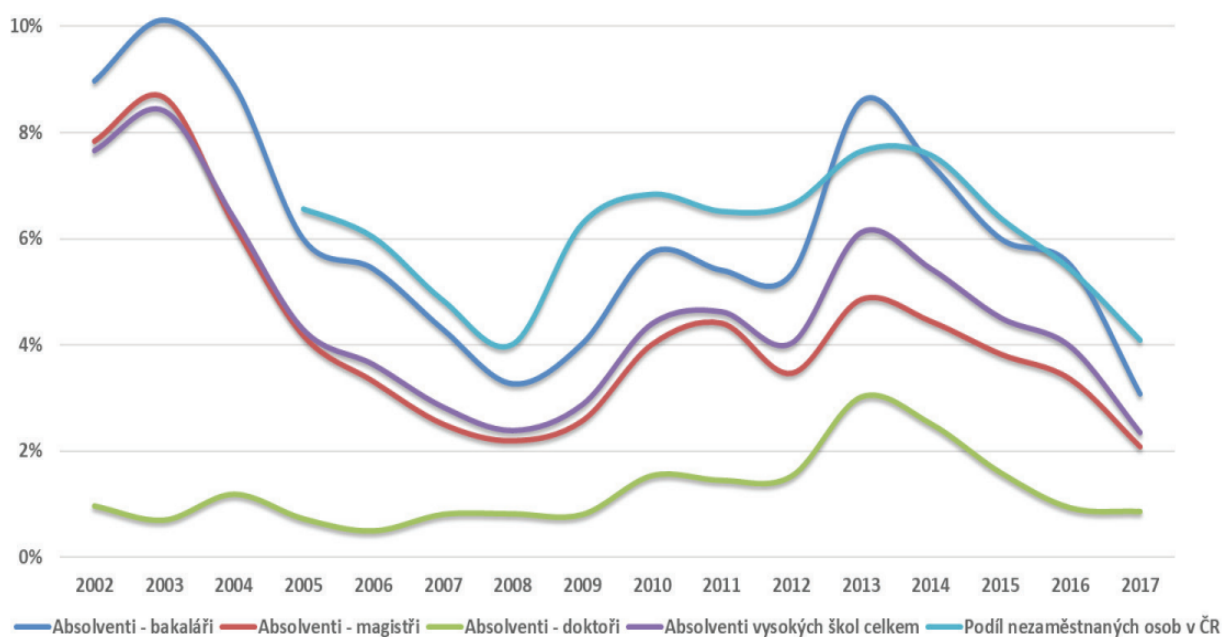
4 NEZAMĚŠTNANOST ABSOLVENTŮ VŠ

Nezaměstnanost lze obecně charakterizovat jako nerealizovanou nabídku práce na pracovním trhu. Specifickou problematikou, která je předmětem této diplomové práce, je nezaměstnanost absolventů VŠ. Mladí lidé po skončení přípravy na povolání patří ve většině vyspělých zemí ke skupině nejvíce ohrožených nezaměstnaností. Pro absolventy VŠ zároveň platí, že jejich průběh přechodu na trh práce je v poslední době ovlivňován několika zásadními tendencemi. Jde především o rostoucí rychlost proměny znalostí vyžadovaných v zaměstnáních, dramatické strukturální změny pracovní síly způsobené zavedením nových technologií a nových manažerských konceptů, globalizaci a masivní rozvoj vysokoškolského vzdělání. Dalším významným znakem posledního období je také dopad ekonomické a finanční krize po roce 2008 a naopak vlivy současné fáze ekonomické konjunktury na rozvoj vysokého školství.

4.1 Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů VŠ

Míra nezaměstnanosti absolventů VŠ prošla v posledních 16 letech několika fázemi poklesu a růstu. Tyto fáze byly přirozeně silně ovlivněny celkovým vývojem pracovního trhu v ČR. Nejprve byla míra nezaměstnanosti absolventů VŠ relativně vysoká, v roce 2003 dosáhla svého maxima – 8,4 %. Následuje fáze mezi roky 2004 a 2008, kdy se po vstupu ČR do EU vyvíjí ekonomika a trh práce mimořádně dobře a díky tomu klesá postupně míra nezaměstnanosti absolventů VŠ do v té době rekordně nízkých hodnot. V roce 2008 bylo tak po půl roce od absolvování nezaměstnáno pouze 2,4 % absolventů VŠ. Koncem roku 2008 však přichází ekonomická krize, díky čemuž začíná míra nezaměstnanosti absolventů opět růst. Nejprve pomaleji s určitým zpožděním oproti celkové míře nezaměstnanosti v ČR. Mezi roky 2010 a 2012 se držela na úrovni mezi 4,0 % a 4,6 %. V roce 2013 se však výrazněji zvýšil podíl nezaměstnaných osob v celé ekonomice a také v té době vrcholily důsledky rychlého růstu českého vysokého školství, kdy na pracovní trh vstupuje více než 50 tis. absolventů ročně. To vedlo k nejvyšší míře nezaměstnanosti absolventů VŠ od roku 2004, a to 6,1 %. V té době se tak zdálo, že se začínají naplňovat dlouhodobá očekávání o tom, že expanze počtu studentů VŠ přicházejících na trh práce povede k rostoucímu nesouladu mezi rychle rostoucími počty absolventů VŠ a nižším počtem nových vysokoškolských pracovních míst. Od roku 2014 však začíná míra nezaměstnanosti absolventů VŠ v souladu s celkovou situací na trhu práce postupně klesat až na hodnotu 4,0 % v roce 2016. V roce 2017 pak dochází k strmému poklesu až na rekordně nízkou hodnotu za celých 16 let sledování tohoto ukazatele – 2,3 %. Může za to především výborná situace na trhu práce, kdy počet VPM je již

téměř tak stejně velký jako počet uchazečů o práci. Velká poptávka je přítom i po vysoce kvalifikovaných zaměstnancích. Zároveň i přes stále rostoucí podíl vysokoškoláků, počet absolventů již 5 let klesá, konkurence mezi čerstvými absolventy tedy není až tak velká. Výše popsané změny se týkaly absolventů všech druhů vysokoškolského vzdělání, zejména pak bakalářů a magistrů, v případě absolventů doktorského studia je jejich situace z dlouhodobého hlediska vyrovnanější. Zajímavé je sledovat dynamiku vývoje měr nezaměstnanosti bakalářů a magistrů a jejich vztahy. Bakalářské studium bylo na počátku století stále v procesu postupného zavádění. Podíl absolventů bakalářského studia však rychle rostl – z 25 % v roce 2002 až na 56 % v roce 2012. V roce 2017 to bylo 53 %. Vzhledem k tomu, že 60-70 % absolventů bakalářského studia dále ve studiích pokračuje, je podíl bakalářů mezi všemi absolventy vstupujícími na trh práce znatelně nižší. I zde však dochází k výraznému růstu z 13 % v roce 2002 na 36 % v roce 2013 a následnému poklesu na 32 % v roce 2017. Míra nezaměstnanosti bakalářů tedy bývá v průměru zhruba o 50 % vyšší než míra nezaměstnanosti magistrů. V roce 2017 činí míra nezaměstnanosti absolventů bakalářského studia 3,1 %, je tedy již o standardních 48 % vyšší než 2,1 % míra nezaměstnanosti absolventů magisterského studia. Jak v případě bakalářů, tak v případě absolventů magisterského studia představují tyto hodnoty míry nezaměstnanosti zároveň minimum v rámci sledovaného období posledních 16 let. Jak již bylo jednou zmíněno, míra nezaměstnanosti absolventů doktorského studia je dlouhodobě poměrně stabilní. Výjimkou byl rok 2013, kdy se jedinkrát dostala jejich míra nezaměstnanosti nad hranici 3 %. Jinak však v letech 2005 a 2016 až 2017 se nacházela pod hranicí 1 %, viz následující graf 15.

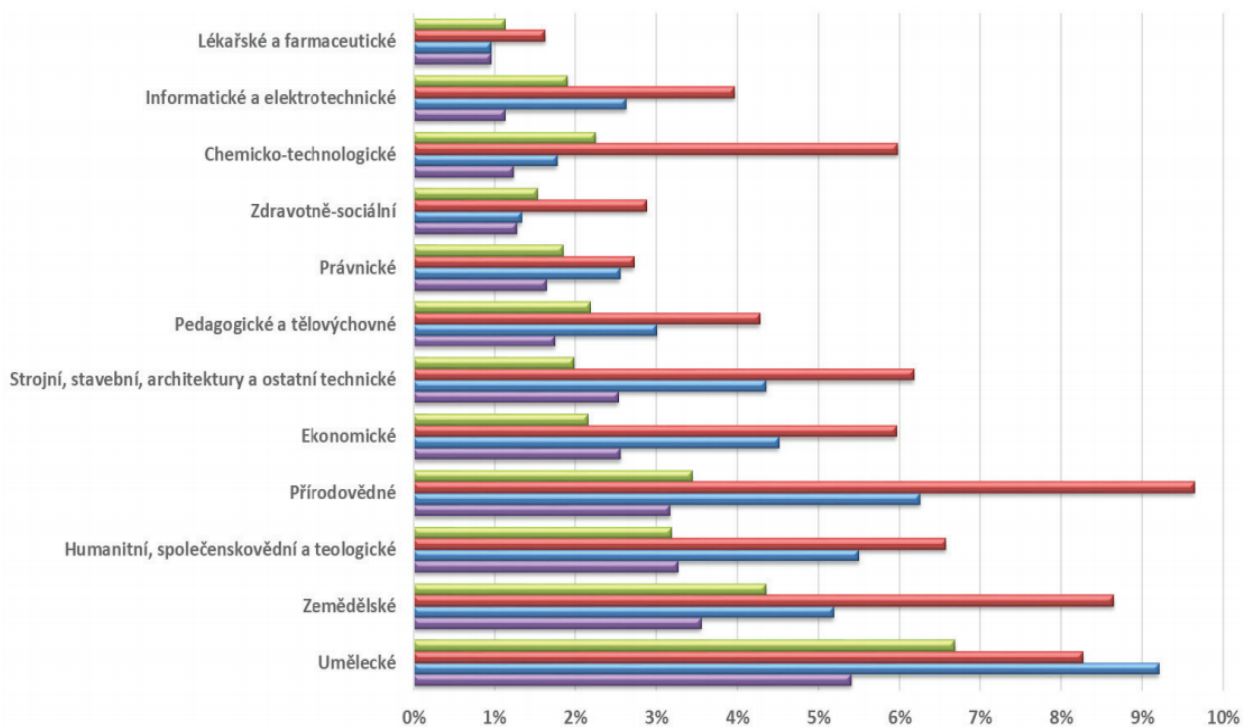
Graf 15: Míra nezaměstnanosti absolventů VŠ v ČR v letech 2002 – 2017

Zdroj: [22]

4.2 Nezaměstnanost absolventů VŠ podle oboru

Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů je možné pozorovat i podle zaměření jednotlivých fakult (*graf 16*). Fakulty lze z dlouhodobého hlediska zaměstnatelnosti jejich absolventů rozdělit do několika skupin. Nejprve jsou absolventi fakult, kteří mají dlouhodobě jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti. Jedná se o fakulty lékařské a farmaceutické, zdravotně-sociální a právnické. Druhou skupinu tvoří fakulty, jejichž obory jsou v posledních letech na vzestupu. Jedná se o inženýrské a elektrotechnické a chemicko-technologické fakulty. Je však poměrně velký rozdíl, kdy k tomuto zlepšení u nich došlo. V případě inženýrských a elektrotechnických fakult se první snížení míry nezaměstnanosti odehrálo již v polovině minulého desetiletí a druhé, které je ve srovnání s ostatními fakultami dostalo na druhé místo, až v roce 2017. Absolventi chemicko-technologických fakult se potýkali s většími problémy při hledání uplatnění celé první desetiletí 21. století a např. v roce 2009 měli míru nezaměstnanosti vůbec nejvyšší ve srovnání s absolventy ostatních fakult. V posledních letech si vedou na pracovním trhu mnohem lépe a v posledních dvou letech mají míru nezaměstnanosti třetí nejnižší. Další skupinu tvoří fakulty, v jejichž případě je míra nezaměstnanosti dlouhodobě průměrná. Mírně podprůměrnou míru nezaměstnanosti mají absolventi pedagogických a tělovýchovných fakult, mírně nadprůměrnou mírou se pak obvykle vyznačují absolventi ekonomických fakult. Dynamičtějším vývojem prošla míra nezaměstnanosti absolventů strojních, stavebních, architektury a ostatních technických fakult. V jejich případě míra nezaměstnanosti z počátku výrazně klesala až na druhou nejnižší v roce 2007, což souviselo s tehdejší obnovou některých průmyslových odvětví. Po ekonomické krizi, která se nejvíce projevila v průmyslových oborech, však došlo opět k výraznému růstu a od té doby zůstává míra nezaměstnanosti absolventů těchto fakult ve srovnání s ostatními absolventy v průměru.

Poslední skupinu tvoří fakulty, jejichž absolventi mají s nezaměstnaností dlouhodobě největší problémy. Sem patří zejména zemědělské fakulty, jejichž absolventi měli první nebo druhou nejvyšší míru nezaměstnanosti v 13 ze 14 sledovaných let. V posledních letech mají zcela nejvyšší míru nezaměstnanosti absolventi uměleckých fakult, v jejich případě je však výše míry vzhledem k nízkému počtu absolventů zpravidla poměrně kolísavá. Nadprůměrně vysokou míru nezaměstnanosti mají také absolventi fakult dvou tradičně vysokoškolských zaměření – přírodovědeckých a humanitních, společenskovedních a teologických fakult. Kromě uměleckých fakult, kde byla míra nezaměstnanosti 5,4 %, byla ve všech ostatních případech míra nezaměstnanosti nižší než 3,5 %. [2], [5], [6], [8], [9], [10]

Graf 16: Míra nezaměstnanosti absolventů VŠ v ČR podle oboru

Zdroj: [22]

4.3 Shrnutí

Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů VŠ prošel za posledních několik let dynamickým vývojem. Nejprve v roce 2003 byla míra nezaměstnanosti absolventů vysoká (8,4 %). Následuje fáze mezi roky 2004 a 2008, kdy po vstupu ČR do EU míra nezaměstnanosti absolventů klesá v té době do rekordně nízkých hodnot. Koncem roku 2008 však přichází ekonomická krize, následkem čehož začíná míra nezaměstnanosti absolventů opět růst. Mezi roky 2010 a 2012 se držela na úrovni mezi 4,0 % a 4,6 %. Od roku 2014 začíná míra nezaměstnanosti absolventů VŠ v souladu s celkovou situací na trhu práce postupně klesat až na hodnotu 4,0 % v roce 2016. V roce 2017 pak dochází k strmému poklesu hodnot.

Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů je možné sledovat i podle fakult. Nejprve jsou absolventi, kteří mají dlouhodobě jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti. Jedná se o fakulty lékařské, zdravotně-sociální a právnícké. Druhou skupinu tvoří fakulty, jejichž obory jsou v posledních letech na vzestupu. Jedná se o informatické a elektrotechnické a chemicko-technologické fakulty. Další skupinu tvoří fakulty, v jejichž případě je míra nezaměstnanosti dlouhodobě průměrná – absolventi pedagogických, tělovýchovných a ekonomických fakult. Poslední skupinu tvoří fakulty, jejichž absolventi mají největší problémy, sem patří zejména zemědělské a umělecké fakulty. Nadprůměrně vysokou míru nezaměstnanosti mají také absolventi fakult přírodovědeckých a humanitních, společenskovedních a teologických fakult.

5 ZÁVĚRY A NÁVRHY OPATŘENÍ

Tato kapitola bude zaměřena na závěrečné shrnutí problematiky uplatnitelnosti absolventů VŠ, jenž je důsledkem vznikajícího nesouladu mezi současnými potřebami trhu práce a nabídkou práce absolventů VŠ. Druhá část bude věnována návrhům opatření pro rozvoj vysokého školství v ČR vyplývajících z dokumentu MŠMT. Závěrem bude kapitola věnující se situaci absolventů na trhu práce v Pardubickém kraji, konkrétněji pak absolventům FES.

5.1 Shrnutí problematiky uplatnitelnosti absolventů VŠ

Situace na trhu práce byla taková, že ÚP evidoval v roce 2018 celkem 324 410 VPM. K 31. 12. 2018 evidoval ÚP ČR celkem 231 534 uchazečů o práci. Z provedené analýzy vyplynulo, že zaměstnavatelé měli v roce 2018 největší zájem o dělníky v oblasti výstavby budov, pomocníky ve výrobě, montážní dělníky, uklízeče a pomocníky v hotelích a dalších objektech, řidiče nákladních automobilů, tahačů a speciálních vozidel, obsluhu vysokozdvížných vozíků a skladníky, svářeče, řezače plamenem, páječe nebo pomocné manipulační pracovníky. Tradičně velká poptávka byla po technických profesích napříč všemi obory. V roce 2018 bylo bez práce 10 257 absolventů škol všech stupňů vzdělání a mladistvých. Zaměstnavatelé jim nabízeli skrze ÚP ČR celkem 73 068 VPM. Nejčastěji se jednalo o pozice pro montážní dělníky, pomocné pracovníky ve výrobě, kováře, nástrojáře, obsluha pojízdných zařízení a strojů ve výrobě nebo pracovníky v informačních službách. Nyní následuje pohled na nabídku práce absolventů VŠ. Z provedené analýzy změn struktury absolventů VŠ za uplynulých 10-15 let vyplývá několik zásadních poznatků a to zejména, že struktura absolventů VŠ se skládala v uplynulých letech z převážné většiny absolventy zabývajícími se studiem oboru ekonomické vědy a nauky, humanitní a společenské vědy a nauky. Až na třetím místě v počtu absolventů se za sledované období opětovaně umísťoval obor vzdělání technické vědy a nauky, který v současné době představuje největší část poptávky na pracovním trhu v ČR. V počtu svých absolventů následovaly obory pedagogika, učitelství a sociální péče, dále pak obory přírodní vědy a nauky a zdravotní, farmaceutické vědy a sociální péče. Nejmenší počty absolventů VŠ za sledované období vykazovaly obdobně obory právní vědy a nauky a nauky o kultuře a umění.

Z uvedených skutečností je tedy patrný současný společenský problém, kterým je problematika uplatnitelnosti absolventů VŠ na pracovním trhu, jenž je důsledkem

vznikajícího nesouladu mezi současnou poptávkou na pracovním trhu a nabídkou práce absolventů VŠ.

Trh práce v ČR v současné době tedy nejvíce poptává technické profese napříč všemi odvětvími, a právě v této oblasti je počet absolventů dlouhodobě nedostatečný. Nezájem o technické obory je obecně možné připsat tomu, že řada studentů je má spojené s nižším finančním ohodnocením. Studenty rovněž neláká manuální nebo fyzicky náročná práce, přednost v dnešní době dávají kancelářským pracím. Zažité dogma nízkého platu ale už dávno neplatí. Nedostatek pracovních sil v technických oborech nutí firmy zvyšovat zaměstnancům platy a zlepšovat pracovní podmínky. Další drtivou část poptávky na pracovním trhu v ČR tvoří profese v oblasti informačních a komunikačních technologiích, kterým patří budoucnost. Poptávka je zejména po profesích, které se podílejí na vývoji softwaru – tedy nejen po vývojářích (programátorech), ale také po konzultantech, business analyticích a testerech. I v tomto odvětví je ale počet absolventů VŠ dlouhodobě podprůměrný. V oblasti IT se stalo trendem začít pracovat hned po střední škole. Studenti si uvědomují důležitost vysokoškolského vzdělání a 98 % maturantů si dokonce přihlášku na VŠ podá, stále častěji se ale stává, že studium přeruší nebo ukončí, aby využili pracovní příležitosti, které jim silící poptávka firem nabízí. Trh práce zde nicméně naráží na další překážku, kterou jsou, chybějící učitelé, kteří by dál vychovávali nové odborníky. Problémem je nutnost vysokoškolského a pedagogického vzdělání, které mnohé úspěšné odborníky z oblasti IT od učitelství odradí. V neposlední řadě je v současné době na trhu práce velký nedostatek pracovníků v řemeslných oborech, přestože se mnohá řemesla v současné době vytrácejí ze seznamu existujících profesí, jsou na trhu stále potřebná. Je třeba zdůraznit, že řemeslo již dávno nepředstavuje pouze náročnou manuální práci bez technologických vymožeností a především znalostí. I v oblasti řemesel se dnes vyhledávají odborníci, jako jsou programátoři nebo vývojáři, obrovský zájem je o CNC operátory, svářeče nebo zámečníky. Už jen z tohoto je patrné, že řemeslo má nejen v ČR, ale i všude ve světě velkou budoucnost. Mimo jiné i absolventi lékařských a právnických fakult se o své uplatnění na pracovním trhu bát dnes nemusí. Jejich míra nezaměstnanosti je již delší dobu pod 1,5 %.

Na opačné straně je na trhu práce v ČR v současné době nadbytečný počet absolventů ekonomických, humanitních a společenských oborů, kteří mají velký problém s nalezením svého uplatnění. V humanitních oborech se jedná zejména o absolventy filozofie, kulturní antropologie, sociální ekologii a genderových studií. Jejich míra nezaměstnanosti je dlouhodobě nadprůměrně vysoká. V dnešní době bohužel studenti vnímají humanitní obory

jako nejsnazší cestu k získání vysokoškolského titulu. Problémem ekonomických oborů jsou dnes výrazně nižší platy kvůli enormnímu zájmu uchazečů o jejich studium. Navíc se snížila i průměrná kvalifikační náročnost práce, kterou absolventi v budoucnu dělají. Asi čtvrtina jich pracuje na místech, která vůbec nevyžadují vysokoškolské vzdělání, a další pětina je využívána jen částečně.

Z nesouladu mezi nabídkou práce absolventů VŠ a probíhajícími změnami ve struktuře národního hospodářství proto vyplývá řada výzev pro oblast vzdělávání. Je důležité, aby v budoucnu všemi obecnými a odbornými předměty prostoupil důraz na práci s informacemi a digitálními technologiemi a odborné vzdělání by mělo rozvíjet zejména inženýrské myšlení svých žáků. Celospolečenský důraz na získání maturitního vzdělání může být příležitostí pro propagaci a větší rozšíření spektra maturitních oborů, kde je součástí studia odborný výcvik jako u učebních oborů. Státní maturitní zkouška zatím působí jako regulátor zájmu slabších žáků o maturitní obory. Důležité je také postupné zavádění dílenského vyučování na všech základních školách. Účelem je rozvoj nejen manuálních dovedností, ale také umožnit vyniknutí i těm žákům, kteří vykazují slabší motivaci v teoreticky zaměřené výuce nebo jsou všestranně nadaní. Velkou výzvou pro vzdělávací systém je současný tlak na rychlou proměnu vzdělání v technických oborech, a to jak na učební, tak na maturitní úrovni. Příležitostí je prezentovat technické obory místo humanitních z pohledu trendů vyjádřených iniciativou Průmyslu 4.0 a také z hlediska snadné uplatnitelnosti na trhu práce. Klíčový bude dle projektu důraz na matematické a IT znalosti, schopnosti logického uvažování, vyhodnocování procesů a rozhodování, hledání lepších řešení, také zručnost v používání komunikačních nástrojů. Přestože současná ekonomická situace nahrává uplatnění mladých lidí, s ohledem na predikci je nutné soustředit pozornost na slabé stránky současných absolventů a výzvy vyplývající z očekávaných proměn trhu. S tím souvisí zejména nutná potřeba změny uvažování společnosti o úloze počátečního vzdělání a celoživotního vzdělání. Pro dosažení těchto změn je potřebná úzká spolupráce se zaměstnavateli v regionu, a akademické diskuze se nebudou moci odehrávat bez přímé účasti zástupců zaměstnavatelů. Výsledkem musí být konkretizace požadavků na jednotlivé obory a jejich okamžitá implementace do vzdělávacích programů a především i do školní praxe.

5.2 Návrhy opatření pro rozvoj vysokého školství

Rámec rozvoje vysokého školství do roku 2020 je strategickým dokumentem MŠMT obsahujícím základní priority rozvoje vysokého školství v ČR. Rámec navazuje na Strategii

vzdělávací politiky ČR do roku 2020, Strategický rámec evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě a další národní i mezinárodní dokumenty. Dokument se zaměřuje zejména na vzdělávací činnost VŠ. Vysoké školství je sektorem, který zásadně přispívá k rozvoji společnosti i ekonomiky a tvoří nepostradatelný základ pro udržitelný růst. Tato strategie a na ni navazující dokumenty jsou cestou, jak jeho potenciálu využít. Úspěšná implementace tohoto rámce by měla vést k následujícímu cíli: v roce 2020 budou VŠ v ČR nabízet široké spektrum kvalitních studijních programů, které budou reflektovat potřeby a zájmy rozmanité populace studentů a moderní inovativní ekonomiky.

1) Strategické řízení

Legislativa – Jelikož debaty o změně stávajícího legislativního ukotvení vysokého školství trvající již od roku 2006 nepřinesla zásadní změnu, ministerstvo bude prosazovat novelu vysokoškolského zákona v oblastech: akreditace, systému zajišťování a hodnocení kvality a řady dalších ustanovení.

Financování – V návaznosti na reformy z posledních let bude ministerstvo i nadále posilovat zásady financování VŠ založeného na výkonu a omezovat význam počtu studentů ve výpočtu příspěvku na vzdělávací činnost. Za klíčovou prioritu je považováno zlepšování systému nositelů kvality. Současně s posilováním financování podle kvality bude docházet i k zefektivňování nástrojů projektového financování (zejména z fondů EU). Rozvíjeno bude i financování z neveřejných zdrojů jako jeden z pilířů vícezdrojového financování. Mezi neméně významné cíle ministerstva patří i zajištění maximální udržitelnosti výsledků projektů financovaných z operačních programů.

Strategické dokumenty – Hlavním strategickým dokumentem vysokoškolské politiky v ČR bude Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti v oblasti VŠ, na jehož podkladě budou připravovány realizační plány. Cílem MŠMT je udržení provázanosti a soudržnosti všech strategických materiálů, na základě obecných priorit, které stanoví nově přijatá Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020.

Monitoring aktuální situace na poli vysokého školství – Ministerstvo bude postupně zvyšovat kvalitu a dostupnost dat pro účely kvalitativního i kvantitativního monitoringu vysokého školství, zejména pak pro vyměření příspěvku VŠ a pro tvorbu politik a v neposlední řadě pro jednodušší informovanost veřejnosti. Proto bude v následujících letech pokračovat v realizaci průzkumů a zapojovat se do šetření na národní i mezinárodní úrovni, systematicky rozvíjet existující databáze a posilovat personální stavy pro

vyhodnocování dat. Cílem je vytvoření takového systému, který umožní na základě získaných dat komplexní vyhodnocování postupu studentů od základní školy až po vstup na trh práce.

2) Vzdělávání

Základní premisy – Významný růst jak v počtu vznikajících VŠ, tak v počtu přijímaných studentů na VŠ v uplynulých letech, bude nahrazen důrazem na kvalitu vysokoškolského vzdělání, s cílem co nejlépe připravovat absolventy pro potřeby praxe a výzkumu. Limity počtu uchazečů přijímaných ke studiu ve studijních programech uskutečňovaných VŠ budou kopírovat vývoj počtu obyvatelstva.

Kvalita vzdělávací činnosti – Do připravované novely zákona o VŠ bude zařazeno rozšíření systém zajišťování kvality. Aktivitou MŠMT bude zejména zdůrazňovat zavádění principů vzdělávání zaměřeného na studenta včetně práce s výsledky učení při přípravě i realizaci studijních programů, také finančně podporovat inovace studijních oborů a předmětů a usměrňovat školy k využívání dalších zdrojů financování. Další činností MŠMT je úprava studijních programů VŠ v návaznosti na kvalifikační rámec vysokoškolského vzdělání.

Profilace a diverzifikace studijních programů – V novele zákona o VŠ je zařazeno formální rozdělení bakalářských a magisterských studijních programů na dva profily: profesně zaměřené a akademicky zaměřené. Cílem MŠMT bude podpora diverzifikace studijních programů a snižování pracovišť uskutečňujících stejné studijní programy, dále také vytváření takových podmínek, aby studium nevytvářelo socioekonomické bariéry.

Vzdělání otevřené pro znevýhodněné a netradiční skupiny studentů – Aktivitou MŠMT bude posilovat sběr dat o sociálním zázemí studentů, která umožní lepší analýzu bariér v přístupu, dále analyzovat efektivitu stávajícího systému finanční podpory studentů a posílení systému sociálních stipendií. Mezi další plánované činnosti MŠMT patří posílení spolupráce se základními a středními školami při rozvoji motivace žáků a jejich přípravu pro studium na VŠ se specializací na osoby socioekonomicky znevýhodněné.

Úspěšnost studentů – Zájmem MŠMT bude v příštích letech zajišťovat systematicky sběr a vyhodnocování dat o studijní úspěšnosti a její struktuře, ve spolupráci se zainteresovanými stranami identifikovat zda, kde a do jaké míry je studijní neúspěšnost problematická. Činnost ministerstva bude zaměřena mimo jiné na podporu VŠ v hledání řešení studijní neúspěšnosti a zlepšování dostupnosti relevantních a kvalitních informací pro uchazeče o studium.

Podpora praxí a stáží – Bude věnována podpora všem smysluplným formám spolupráce VŠ s praxí: zavedení povinné provozní praxe jako součást studijních programů, podpora projektů zaměřených na posílení odborné způsobilosti k vědecké práci, podpora praxí a krátkodobých stáží i u akademických pracovníků apod.

3) Internacionalizace vysokého školství

Strategie internacionalizace – Internacionalizace je významným znakem kvality VŠ, který je nedílnou součástí všech činností VŠ – vzdělávací, výzkumné, umělecké a další tvůrčí činnosti. Aktivitou MŠMT směrem k VŠ a dalším subjektům je zejména podporovat revizi vízové politiky směrem ke studentům VŠ, akademickým a výzkumným pracovníkům. Na národní úrovni se zapojit do mezinárodních organizací a pracovních skupin, které umožní přístup českých VŠ k programům pro rozvoj mezinárodní spolupráce financovaných ze zdrojů EU. Dále bude pozornost soustředěna na podporu atraktivity českých VŠ pro zahraniční student a zvyšování počtu studijních programů.

4) Výzkumná a inovační, umělecká a další tvůrčí činnost

V této oblasti se ministerstvo zaměření na finanční podporu budování omezeného počtu mezifakultních center výcviku studentů doktorských studijních programů zaměřených na rozvoj kompetencí k akademické práci a tvůrčí činnosti, také zvyšování standardů pro akreditaci doktorských studijních programů. Mezi další činnosti MŠMT patří motivovat VŠ k posilování mezinárodního aspektu v tvůrčích činnostech a v rámci mechanismu financování více zohledňovat úspěch v mezinárodních grantových soutěžích apod.

5) Třetí role

Cílem ministerstva je podporou komunikačních platforem stimulovat obousměrnou komunikaci mezi akademickou sférou a soukromým sektorem, státní správou i občanskou společností, včetně transferu znalostí a inovací a spolupráce na tvůrčích činnostech. Také podpořit vznik interdisciplinárních magisterských oborů zaměřených na transfer znalostí a řízení inovačních procesů, podporovat stáže studentů i akademických pracovníků.

6) Podpůrné procesy

Zajišťování a hodnocení kvality – Aktivity MŠMT se zaměřují na revidování stávajících postupů rozdělování finančních prostředků z úrovně ministerstva veřejným VŠ se zohledňováním kvality jejich činnosti, dále na podporu povědomí o úloze kvality, jejího zabezpečování a hodnocení na VŠ formou metodických materiálů.

Infrastruktura a lidské zdroje – Záměrem ministerstva je v této oblasti zejména podpora obnovy a modernizace materiálního, přístrojového i prostorového zabezpečení činnosti VŠ, usilovat o sdílení a regionální koncentraci kapacit, podporovat slučování institucí apod. [13]

5.3 Situace absolventů v Pardubickém kraji

V dubnu 2018 činil podíl nezaměstnaných osob na počtu obyvatel Pardubického kraje 2,1 % a celkový počet nezaměstnaných evidovaných na úřadech práce dosahoval 6 984 osob. Po seřazení krajů podle velikosti hodnot podílu nezaměstnaných, pak Pardubický kraj dosahuje společně s krajem Plzeňským a Hlavního města Praha nejnižší hodnoty v ČR. V Pardubickém kraji měl podíl nezaměstnaných v období 2014 až 2018 klesající tendenci, jeho hodnota se postupně snižovala až na 2,1 % v dubnu, kde zde bylo 7 tis. nezaměstnaných.

Tabulka 17: Celková nezaměstnanost v Pardubickém kraji v dubnu 2018

Pardubický kraj	Počet nezaměstnaných ve věku 15-64 let (v tis.)	Podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu (v %)
2014	23 825	6,9
2015	18 080	5,3
2016	15 102	4,4
2017	10 190	3,0
2018	6 984	2,1

Zdroj: vlastní zpracování dle [17]

V dubnu 2018 bylo na úřadech práce v Pardubickém kraji evidováno 25 727 VPM. V porovnání s předchozím rokem 2017 se jedná o velice rychlý nárůst v počtu VPM, a to o celých 96,5 %. Na jedno evidované VPM na úřadech práce připadalo v Pardubickém kraji 0,3 nezaměstnaných, viz *tabulka 18*.

Tabulka 18: VPM evidovaná na úřadech práce v Pardubickém kraji

Pardubický kraj	Počet VPM (v tis.)	Počet nezaměstnaných/1 VPM
2014	2 664	8,9
2015	4 952	3,7
2016	8 425	1,8
2017	13 095	0,8
2018	25 727	0,3

Zdroj: vlastní zpracování dle [17]

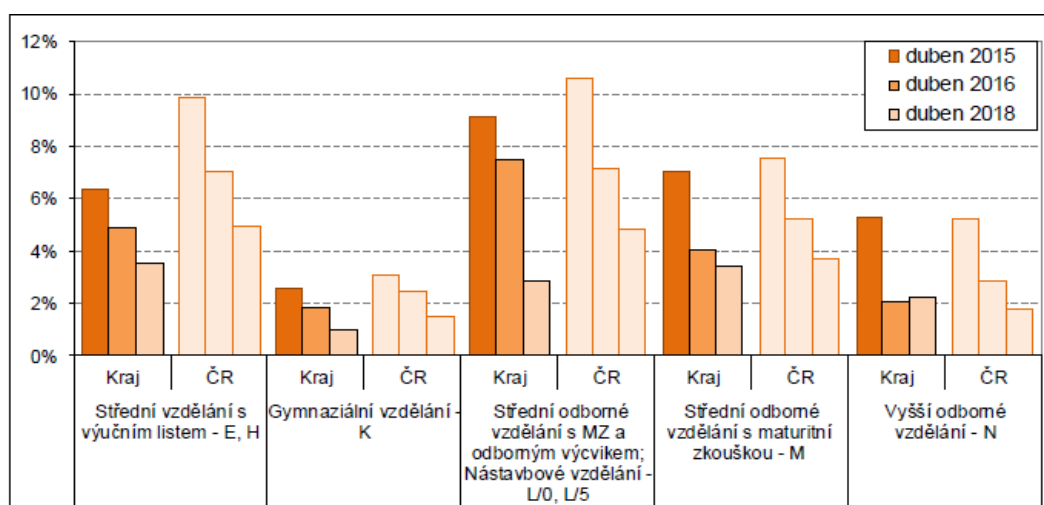
Z celkového počtu VPM je jich 4 961 (tj. 19,3 %) vhodných i pro mladistvé či pro absolventy škol. Přesné počty VPM v jednotlivých letech jsou znázorněny v *tabulce 19*. Oproti roku 2017 se počet VM pro absolventy výrazně zvýšil. Na jedno evidované VPM v Pardubickém kraji, které je vhodné pro absolventy škol a mladistvé připadalo 0,1 uchazečů, což je hodnota pohybující se i na úrovni průměru za celou ČR. I tento údaj naznačuje, že se situace absolventů na trhu práce oproti loňskému roku ještě výrazněji zlepšila. Uplatnitelnost absolventů na trhu práce však závisí nejen na počtu VPM a absolventů, ale i na strukturálním složení nabídky pracovních míst.

Tabulka 19: VPM vhodná pro absolventy evidovaná na úřadech práce v Pardubickém kraji

Pardubický kraj	Počet VPM pro absolventy (v tis.)	Počet nezaměstnaných absolventů/1 VPM
2014	752	2,0
2015	1 157	0,9
2016	2 547	0,3
2017	3 282	0,3
2018	4 961	0,1

Zdroj: vlastní zpracování dle [17]

Porovnáním míry nezaměstnanosti absolventů v Pardubickém kraji podle kategorií dosaženého vzdělání lze zjistit i podle *grafu 17*, že nejnižší míru nezaměstnanosti v dubnu 2018 měli absolventi gymnázií (což je mimo jiné dáno tím, že větší část jich pokračuje v terciárním studiu) a absolventi VOŠ (2,3 %). Relativně nízká byla také míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem (2,8 %). Nejvyšší nezaměstnanosti dosahují absolventi středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (3,4 %) a absolventi s výučním listem.

Graf 17: Míra nezaměstnanosti absolventů v Pardubickém kraji v roce 2018

Zdroj: [17]

V následujících dvou *tabulkách 20 a 21* jsou shrnuty počty nezaměstnaných absolventů škol v roce 2018, počty absolventů z předchozího roku a z nich odvozené míry nezaměstnanosti absolventů v Pardubickém kraji podle kategorie dosaženého vzdělání. Pro porovnání jsou rovněž uvedeny míry nezaměstnanosti absolventů za celou ČR. [17]

Tabulka 20: Míra nezaměstnanosti absolventů v Pardubickém kraji

Pardubický kraj	Střední vzdělání s výučním listem - E, H		Gymnaziální vzdělání - K		Střední odborné vzdělání s MZ a odborným výcvikem; Nástavbové vzdělání - L/0, L/5		Střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou - M		Vyšší odborné vzdělání - N	
	Kraj	ČR	Kraj	ČR	Kraj	ČR	Kraj	ČR	Kraj	ČR
Kategorie vzdělání										
2014	16,3%	17,8%	4,7%	4,4%	13,0%	15,9%	10,5%	11,6%	11,5%	10,2%
2015	11,0%	13,7%	3,1%	3,8%	13,4%	14,0%	9,1%	9,6%	4,7%	7,5%
2016	6,4%	9,9%	2,6%	3,1%	9,1%	10,6%	7,0%	7,5%	5,3%	5,2%
2017	4,9%	7,0%	1,9%	2,5%	7,5%	7,2%	4,0%	5,2%	2,1%	2,9%
2018	3,6%	5,0%	1,0%	1,5%	2,8%	4,8%	3,4%	3,7%	2,3%	1,8%

Zdroj: [17]

Tabulka 21: Počet absolventů a počet nezaměstnaných absolventů v Pardubickém kraji

Pardubický kraj	Střední vzdělání s výučním listem - E, H		Gymnaziální vzdělání - K		Střední odborné vzdělání s MZ a odborným výcvikem; Nástavbové vzdělání - L/0, L/5		Střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou - M		Vyšší odborné vzdělání - N	
	Abs.	NZ	Abs.	NZ	Abs.	NZ	Abs.	NZ	Abs.	NZ
Kategorie vzdělání										
2014	1383	225	1063	50	509	66	2005	210	278	32
2015	1358	150	1016	32	424	57	1684	153	277	13
2016	1284	82	961	25	317	29	1429	100	265	14
2017	1246	61	968	18	228	17	1337	54	241	5
2018	1231	44	1035	10	320	9	1354	46	222	5

Zdroj: [17]

5.3.1 Univerzita Pardubice

Na UPCE proběhlo v roce 2015 jediné dotazníkové šetření mezi absolventy FES zabývajících se jejich uplatnitelností na trhu práce, výsledky tohoto šetření budou předmětem následující kapitoly. Počet absolventů UPCE byl v roce 2018 celkem 1 470, z nichž 42,4 % z celkového počtu studentů pokračovalo dále ve studiu. Míra nezaměstnanosti absolventů se za celofakultní průměr pohybovala na úrovni 2,4 %. Největší počet absolventů se zabýval v roce 2018 studiem Fakulty chemicko-technologické s počtem 372 absolventů. Druhá v pořadí dle počtu svých absolventů byla Fakulta filozofická, která měla v roce 2018 celkem 299 absolventů. Poté již následovala Fakulta ekonomicko-správní s 259 absolventy. Nejmenší počet absolventů měla v roce 2018 Fakulta restaurování, která mimo jiné kvůli omezenému počtu studentů vykazovala i nejvyšší míru nezaměstnanosti svých absolventů (5,6 %). Všechny výše zmíněné skutečnosti znázorňuje i následující *tabulka 22*.

Tabulka 22: Počet absolventů UPCE v roce 2018

Zřizovatel Vysoká škola Fakulta	Absolventi na VŠ ve studiu										
	celkem	prezenčním					distančním a kombinovaném				
		celkem	bakalářským	magisterským ²⁾	navaz. magisterským ¹⁾	doktorským	celkem	bakalářským	magisterským ²⁾	navaz. magisterským ¹⁾	doktorským
Univerzita Pardubice	1 470	1 239	769	–	459	11	231	65	–	117	49
Fakulta restaurování	25	25	14	–	11	–	–	–	–	–	–
Fakulta filozofická	299	292	203	–	89	–	7	–	–	–	7
Fakulta chemicko-technologická	372	345	175	–	164	6	27	1	–	–	26
Fakulta ekonomicko-správní	259	211	123	–	87	1	48	22	–	23	3
Dopravní fakulta Jana Pernera	221	131	75	–	54	2	90	23	–	59	8
Fakulta zdravotnických studií	173	117	117	–	–	–	56	19	–	35	2
Fakulta elektrotechniky a informatiky	121	118	62	–	54	2	3	–	–	–	3

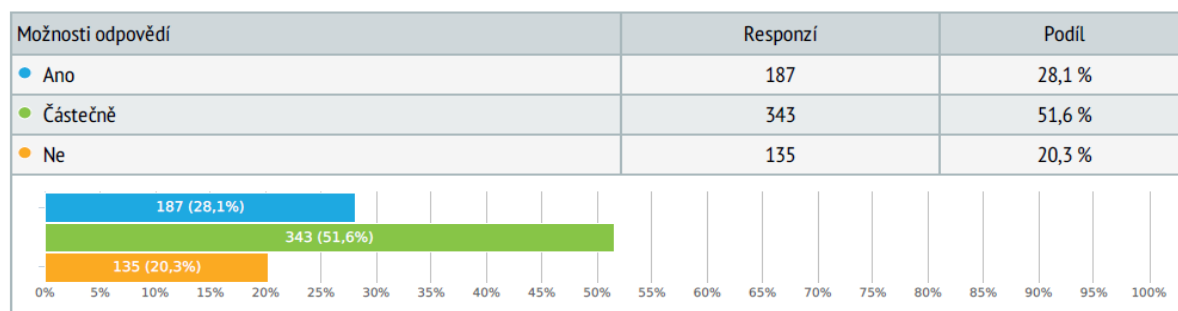
Zdroj: [22]

Dotazníkové šetření na UPCE mezi absolventy FES bylo zaměřené na sběr informací o jejich uplatnitelnosti na pracovním trhu. Doba trvání tohoto šetření byla 45 dnů, mezi nimiž odpovědělo na otázky celkem 665 respondentů. Z provedeného šetření vyplynulo několik zajímavých skutečností, které byly využity pro doplnění této diplomové práce. Na základě výsledků dotazníkového šetření pracovalo v roce 2015 v oboru, který vystudovalo pouze 187 absolventů, což představuje 28,1 %. Částečně ve svém oboru zůstalo okolo 50 % absolventů FES. Celkem 135 absolventů (20,3 %) se věnovalo zcela jinému oboru, než který vystudovali, viz *tabulka 23*.

Tabulka 23: Dotazníkové šetření FES

Pracujete v oboru, který jste vystudoval(a)?

Výběr z možností, zodpovězeno 665x, nezodpovězeno 0x

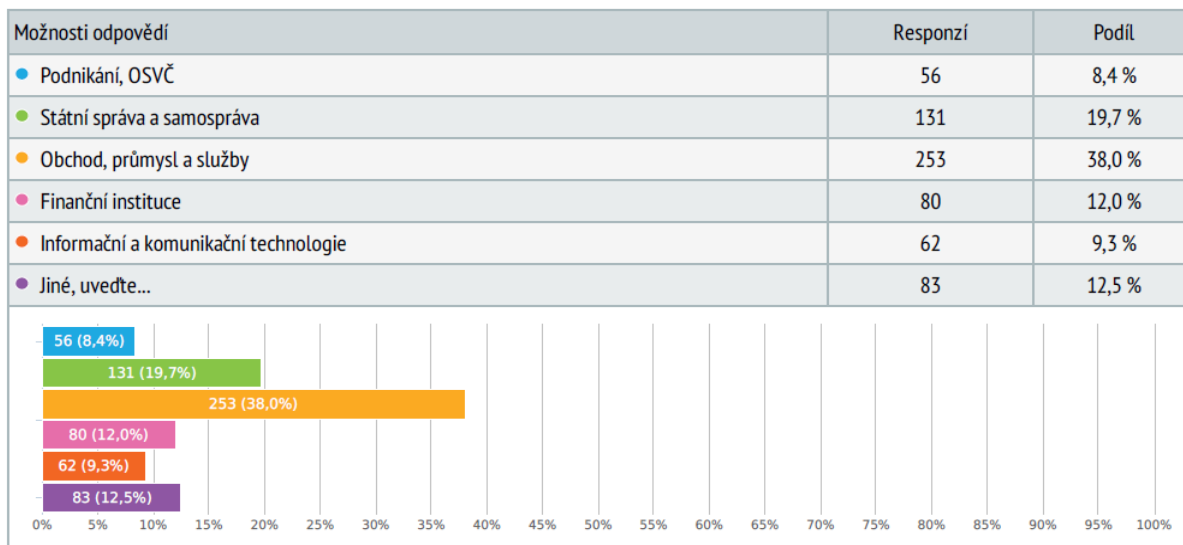
Zdroj: [19]

Tabulka 24 představuje odpovědi absolventů FES na otázku, jejichž cílem bylo zjistit, v jakém oboru nalézá největší počet absolventů své uplatnění po ukončení svých studií. Z výsledků vyplývá skutečnost, že nejvíce absolventů mířilo v roce 2015 do oblasti obchodu, průmyslu a služeb. Následovala oblast státní správy a samosprávy se 131 absolventy. Celkem 80 absolventů FES našlo své uplatnění v oblasti působení finančních institucí. Pouze 56 z dotazovaných respondentů se začalo zabývat v roce 2015 podnikáním.

Tabulka 24: Dotazníkové šetření FES

V jaké oblasti nyní pracujete?

Výběr z možností, zodpovězeno 665x, nezodpovězeno 0x

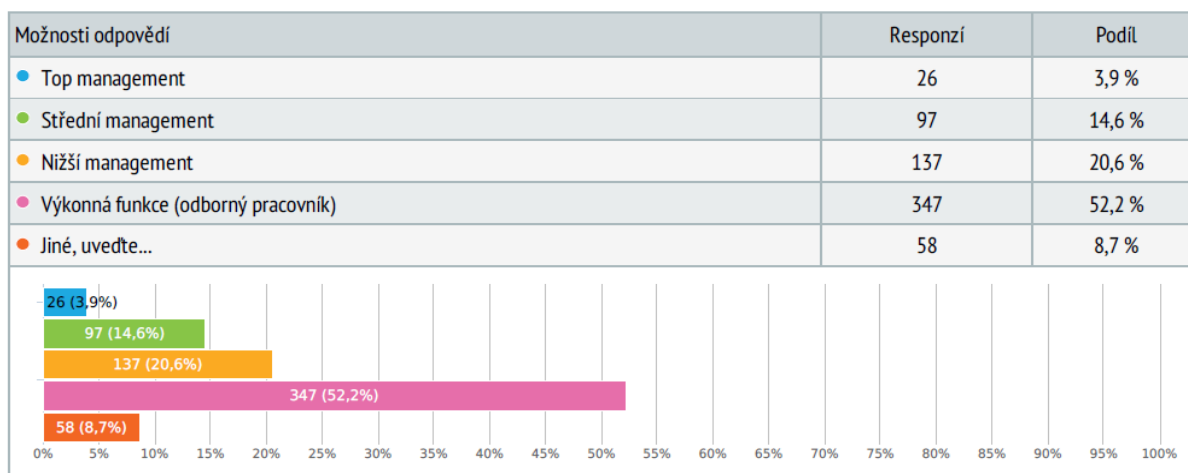
Zdroj: [19]

Další část dotazníkového šetření mezi absolventy FES byla zaměřena na určení kategorie zaměstnání, kterou v době konání šetření absolventi vykonávali v největším počtu. Top management vykonávalo v roce 2015 pouze 26 dotazovaných respondentů. Nejvíce se odpovědi absolventů FES nacházeli v kategorii výkonné funkce (odborný pracovník), do nichž svou pozici zařadilo celkem 347 respondentů. Nižší management vykonávalo 137 absolventů FES a střední management pouze 97 absolventů.

Tabulka 25: Dotazníkové šetření FES

Do které kategorie lze zařadit Vaši současnou pozici?

Výběr z možností, zodpovězeno 665x, nezodpovězeno 0x

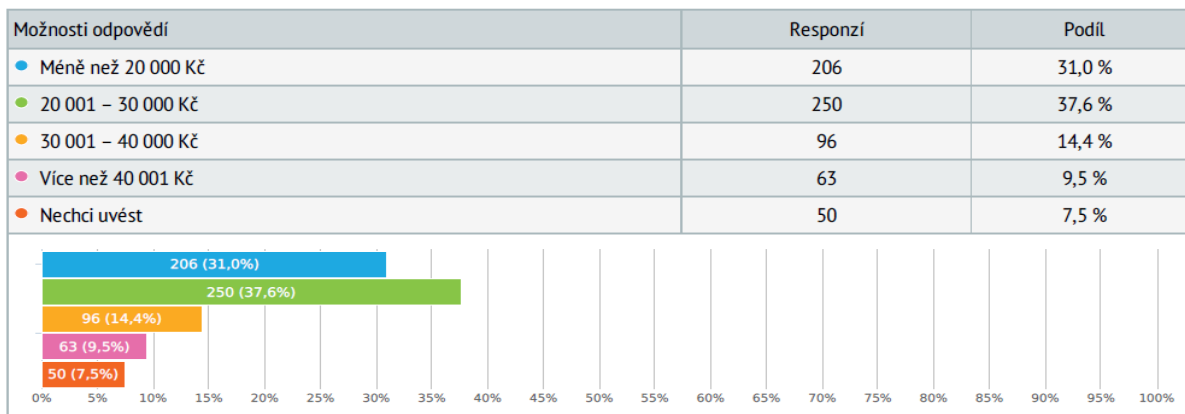
Zdroj: [19]

Na základě *tabulky 26* lze říci, že v roce 2015 měl největší okruh absolventů FES hrubý měsíční příjem pohybující se v rozmezí 20 001 – 30 000 Kč s počtem 250 absolventů. Méně než 20 000 Kč mělo celkem 206 dotázaných, což představuje 31,0 %. Pouze 63 absolventů FES dosáhlo v roce 2015 na měsíční hrubý příjem ve výši více než 40 001 Kč.

Tabulka 26: Dotazníkové šetření FES

V jaké kategorii se pohybuje Váš současný hrubý měsíční příjem?

Výběr z možností, zodpovězeno 665x, nezodpovězeno 0x

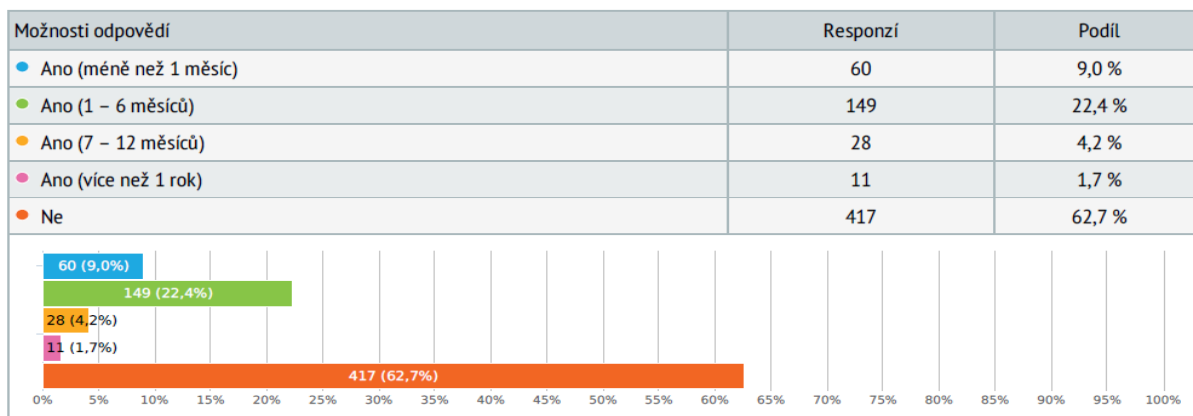
Zdroj: [19]

Poslední část dotazníkového šetření (*tabulka 27*) byla zaměřena na určení časového rozmezí, ve kterém byli absolventi FES evidováni na úřadech práce po skončení studia. Na základě výsledků lze říci, že celkem 417 absolventů nebylo vůbec registrováno na úřadech práce a ihned našli své uplatnění na pracovním trhu. Celkem 149 dotazovaných odpovědělo, že na úřadě práce po skončení studia strávilo zhruba 1-6 měsíců. Z celkového počtu 665 účastníků šetření pouze 11 respondentů strávilo na úřadech práce více než 1 rok od konce studia. [19]

Tabulka 27: Dotazníkové šetření FES

Byl(a) jste po ukončení studia evidován(a) na Úřadu práce a případně jak dlouho?

Výběr z možností, zodpovězeno 665x, nezodpovězeno 0x

Zdroj: [19]

ZÁVĚR

Předmětem této diplomové práce byla analýza nabídky práce absolventů VŠ, zejména změn v jejich profesní struktuře za uplynulých 10-15 let a dále analýza jejich uplatnitelnosti na pracovním trhu s ohledem na probíhající změny ve struktuře národního hospodářství a měnící se požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti vysokoškolsky kvalifikovaných osob.

V první části práce se autorka věnovala samotným absolventům VŠ, kde se zabývala nejprve analýzou změn jejich struktury za uplynulých 10-15 let a následně komparativní analýzou jejich studijní neúspěšnosti. Z analýzy změn struktury absolventů VŠ vyplynulo několik zásadních poznatků a to zejména, že složení absolventů VŠ se v uplynulých letech skládalo z převážné většiny absolventy zabývající se studiem oboru ekonomické vědy a nauky, humanitní a společenské vědy a nauky. Absolventi těchto oborů mají v současné době velký problém s nalezením svého uplatnění. Míra nezaměstnanosti absolventů humanitních oborů je dlouhodobě nadprůměrně vysoká. Problémem ekonomických oborů jsou dnes výrazně nižší platy kvůli enormnímu zájmu uchazečů o jejich studium. Navíc se snížila i průměrná kvalifikační náročnost práce, kterou absolventi v budoucnu dělají. Asi čtvrtina jich pracuje na místech, která vůbec nevyžadují vysokoškolské vzdělání. Na třetím místě v počtu svých absolventů se za sledované období opětovaně umísťoval obor technické vědy a nauky, který v současné době představuje největší část poptávky na pracovním trhu v ČR. Dále v počtu svých absolventů následovaly obory pedagogika, učitelství a sociální péče, dále pak obory přírodní vědy a zdravotní, farmaceutické vědy a sociální péče. Nejmenší počty absolventů VŠ za sledované období vykazovaly obdobně obory právní vědy a nauky a nauky o kultuře a umění.

Na základě výsledků komparativní analýzy neúspěšnosti absolventů VŠ lze říci, že nejvyšších procentuálních hodnot dosahují absolventi doktorských studijních programů, kde se procentuální neúspěšnost v jednotlivých letech pohybuje okolo 90 %, což je dáno náročností studia a menším počtem zájemců o studium. Druhou nejvyšší procentuální hodnotu neúspěšnosti studia na VŠ mají studenti magisterských studijních programů, která je přibližně 87 %. Následuje studijní program bakalář, kde 80 % studentů své studium vůbec nedokončí. A jako poslední v rámci komparace údajů o neúspěšnosti studia na VŠ jsou absolventi magisterských navazujících programů, kde procentuální neúspěšnost je nejnižší za sledované období a pohybuje se okolo 65 %.

Druhá část práce se již zabývala analýzou, která představuje zhodnocení současné situace na trhu práce z hlediska nabídky VPM evidovaných ÚP ČR. V roce 2018 ÚP evidoval celkem 324 410 VPM. Ke konci roku bylo v evidenci celkem 231 uchazečů o zaměstnání. Z provedené analýzy vyplynulo, že trh práce v ČR v současné době nejvíce poptává technické profese napříč všemi odvětvími, a právě v této oblasti je počet absolventů dlouhodobě nedostatečný. Nezájem o technické obory je obecně možné připsat tomu, že řada studentů je má spojené s nižším finančním ohodnocením. Studenty rovněž neláká manuální nebo fyzicky náročná práce, přednost v dnešní době dávají kancelářským pracím. Další drtivou část poptávky na pracovním trhu v ČR tvoří profese v oblasti informačních a komunikačních technologiích, kterým patří budoucnost. Poptávka je zejména po profesích, které se podílejí na vývoji softwaru – tedy nejen po vývojářích (programátorech), ale také po konzultantech, business analyticích a testerech. I v tomto odvětví je ale počet absolventů VŠ dlouhodobě podprůměrný. V neposlední řadě je v současné době na trhu práce velký nedostatek pracovníků v řemeslných oborech. Je třeba zdůraznit, že řemeslo již dávno nepředstavuje pouze náročnou manuální práci bez technologických vymožeností a především znalostí. I v oblasti řemesel se dnes vyhledávají odborníci, jako jsou programátoři nebo vývojáři, obrovský zájem je o CNC operátory, svářeče, obráběče kovů nebo zámečníky. Mimo jiné i absolventi lékařských a právnických fakult se o své uplatnění bát dnes nemusí. Na kapitolu věnující se trhu práce v ČR navazovala část, která s ní úzce souvisí, a to vývoj míry nezaměstnanosti absolventů a nezaměstnanost absolventů dle jednotlivých oborů vzdělání. Mezi obory, které mají dlouhodobě jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti, patří lékařské a farmaceutické a právnické obory. V posledních letech jsou na vzestupu, co se týče míry nezaměstnanosti svých absolventů obory informatické, elektrotechnické a chemicko-technologické. Průměrnou míru nezaměstnanosti mají pedagogické a tělovýchovné obory. Absolventi fakulty ekonomické mají míru nezaměstnanosti dlouhodobě průměrnou. Mezi obory, které mají s nezaměstnaností dlouhodobější problémy, patří především zemědělské obory, umělecké obory, přírodovědecké a humanitní obory.

V závěru prakticky orientované části práce se autorka mimo jiné věnovala zhodnocení situace a postavení absolventů na pracovním trhu v Pardubickém kraji, konkrétněji absolventů UPCE. V dubnu 2018 činil podíl nezaměstnaných osob na počtu obyvatel Pardubického kraje 2,1 % a celkový počet nezaměstnaných evidovaných na úřadech práce dosahoval 6 984 osob. Z celkového počtu VPM je jich 4 961 (tj. 19,3 %) vhodných i pro mladistvé či pro absolventy škol. Porovnáním míry nezaměstnanosti absolventů v Pardubickém kraji podle kategorií dosaženého vzdělání lze zjistit, že nejnižší míru nezaměstnanosti v Pardubickém kraji

v dubnu 2018 měli absolventi gymnázií a absolventi VOŠ (2,3 %). Relativně nízká byla také míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem (2,8 %). Nejvyšší nezaměstnanosti dosahují absolventi středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (3,4 %) a absolventi s výučním listem. Počet absolventů UPCE byl v roce 2018 celkem 1 470. Míra nezaměstnanosti absolventů se za celofakultní průměr pohybovala na úrovni 2,4 %. Největší počet absolventů se zabýval v roce 2018 studiem Fakulty chemicko-technologické s počtem 372 absolventů. Druhá v pořadí dle počtu svých absolventů byla Fakulta filozofická, která měla v roce 2018 celkem 299 absolventů. Poté již následovala Fakulta ekonomicko-správní s 259 absolventy. Nejmenší počet absolventů měla v roce 2018 Fakulta restaurování, která mimo jiné kvůli omezenému počtu studentů vykazovala i nejvyšší míru nezaměstnanosti svých absolventů (5,6 %).

Všechny již zmíněné skutečnosti tak nastiňují celospolečenský problém, kterým je problematika uplatnitelnosti absolventů VŠ na pracovním trhu, jenž je důsledkem vznikajícího nesouladu mezi současnou poptávkou na pracovním trhu a nabídkou práce absolventů VŠ. Tato problematika s sebou přináší řadu výzev pro oblast vzdělávání v ČR. Je důležité zreformování školství na všech jeho úrovních tak, aby odpovídalo požadavkům moderního trhu. MŠMT vyvíjí již v tomto směru řadu kroků, mezi které patří např. realizace strategického programu pro Rozvoj vysokého školství v ČR do roku 2020, Strategie digitálního vzdělávání či Strategie digitální gramotnosti. Mimo zmíněné MŠMT nyní začíná s realizací materiálu Vzdělání 4.0, který by měl do škol přinést změny ve výuce a podpořit tak perspektivní obory. Opatření se zaměří na posilování klíčových kompetencí, digitálních dovedností a oblast celoživotního vzdělávání. Dále je také důležité v českém školství prosazovat důraz na získání maturitního vzdělání, který může být příležitostí pro propagaci a větší rozšíření spektra maturitních oborů, kde je součástí studia odborný výcvik jako u učebních oborů. Státní maturitní zkouška zatím působí jako regulátor zájmu slabších žáků o maturitní obory. Neméně podstatné je také postupné zavádění dílenského vyučování na všech základních školách. Velkou výzvou pro vzdělávací systém je současný tlak na rychlou proměnu vzdělání v technických oborech, a to jak na učební, tak na maturitní úrovni. Klíčový bude dle projektu důraz na matematické a IT znalosti, schopnosti logického uvažování, vyhodnocování procesů a rozhodování, hledání lepších řešení, také zběhlost v používání komunikačních nástrojů. Přestože současná ekonomická situace nahrává uplatnění mladých lidí, s ohledem na predikci je nutné soustředit pozornost na slabé stránky současných absolventů VŠ a výzvy vyplývající z očekávaných proměn trhu. S tím souvisí zejména nutná potřeba změny uvažování společnosti o úloze počátečního a celoživotního vzdělání.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BROŽOVÁ, D. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.
- [2] BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8.
- [3] ČSÚ. *Hlavní makroekonomické ukazatele* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
- [4] ČSÚ. *Zaměstnanost, nezaměstnanost* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace
- [5] GÄRTNER, M. *Macroeconomics*. Harlow: Pearson Education, 2006. ISBN 0-273-70460-5.
- [6] HOLMAN, R. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. Praha: C. H. Beck, 2010. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-861-3.
- [7] INFOABSOLVENT. *Nabídka volných míst evidovaných Úřadem práce ČR* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-132&NazevSeo=Nabidka-volnych-mist-evidovanych-Uradem-prace-CR->
- [8] INFOABSOLVENT. *Nezaměstnanost absolventů podle oborů vzdělání* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-04/Nezamestnanost-absolventu/12>
- [9] INFOABSOLVENT. *Nezaměstnanost mladých v ČR a EU* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/0-0-04/Nezamestnanost-mladych-v-CR-a-EU/12>
- [10] KOTÝNKOVÁ, M. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1149-5.
- [11] MANKIWI, N. G. *Zásady ekonomie*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-891-1.

- [12] MPSV. *Statistická ročenka 2018* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>
- [13] MŠMT. *Rámcem rozvoje vysokého školství* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/ramec-rozvoje-vysokeho-skolstvi>
- [14] MŠMT. *Strategie vzdělávací politiky v ČR* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/strategie-vzdelavaci-politiky-1>
- [15] MŠMT. *Vývoj terciárního vzdělávání* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2007-08-2017-18>
- [16] NOZV. *Předvidání kvalifikačních potřeb* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.nvf.cz/cms%20/assets/docs/ba021d2e6d4b2dfd422d9bbf80d6e67d/772-0/predvidani-kvalifikacnich-potreb.pdf>
- [17] NÚV. *Pardubický kraj - nezaměstnanost* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Krajsky_web/Nezamestnanost/09_PardubickyNZ_2018.pdf
- [18] SAMUELSON, A., NORDHAUS, W. *Economics*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.
- [19] SURVIO. *Dotazníkové šetření FES* [online]. 2015 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.survio.com/survey/d/O2Y9R9Q0S0B6V1L5Z>
- [20] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů ČR*, 2004. ISSN 1211-1244.
- [21] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *Sbírka zákonů ČR*, 2006. ISSN 1211-1244.
- [22] ZELENKA, M. *Nezaměstnanost absolventů VŠ* [online]. 2019 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Nezamestnanost%20absolventu%20VS%202002-2017.%20SVP%20PedF%20UK%202018.pdf>